

Proef ingediend met het oog op het behalen van de graad van
Verkorte Educatieve Master Maatschappijwetenschappen en
Gedragswetenschappen

WAAROM KIEZEN BRUSSELSE OUDERS VOOR EEN SCHOOL?

**Een verkennend onderzoek naar de stem van ouders
binnen het schoolkeuzeproces van basis naar secundair
onderwijs**

Aantal woorden: 10172

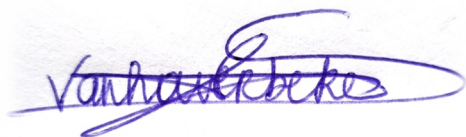
ANIDA ADEMI (0576819)
SOPHIE VANHAVERBEKE (0621849)
Academiejaar 2024-2025

Promotor: Prof. dr. Vicky Willegems
Multidisciplinair Instituut Lerarenopleiding

Ik verklaar plechtig dat ik de masterproef, *“WAAROM KIEZEN BRUSSELSE OUDERS VOOR EEN SCHOOL? Een verkennend onderzoek naar de stem van ouders binnen het schoolkeuzeproces van basis naar secundair onderwijs”*, zelf heb geschreven.

Ik ben op de hoogte van de regels i.v.m. plagiaat en heb erop toegezien om deze toe te passen in deze masterproef.

31 mei 2025, Sophie Vanhaverbeke

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Vanhaverbeke', with a large, sweeping loop at the end.

31 mei 2025, Anida Ademi

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Ademi', with a large, sweeping loop at the end.

Abstract

De overgang van leerlingen van het basis- naar het secundair onderwijs vormt een cruciale fase in de schoolloopbaan. Deze transitie gaat niet alleen gepaard met pedagogische en sociale veranderingen, maar vereist ook een belangrijke beslissing van ouders, namelijk de keuze van een secundaire school. In een stedelijke context als Brussel, gekenmerkt door een grote diversiteit en complexe onderwijsstructuren, wordt het schoolkeuzeproces bovendien beïnvloed door tal van factoren. Deze masterproef heeft als doel om op verkennende wijze in kaart te brengen welke elementen een doorslaggevende rol spelen in het schoolkeuzeproces van ouders op het moment dat hun kind de overstap maakt naar het secundair onderwijs. De centrale onderzoeksvraag in dit onderzoek luidt als volgt: Wat zijn de beweegredenen van ouders bij het kiezen van een Brusselse secundaire school voor hun kind? Dit onderzoek werd uitgevoerd op vraag van en in samenwerking met de GO! Scholengroep Brussel. Voor de dataverzameling werden twee secundaire doorstroomscholen en alle Brusselse basisscholen binnen de scholengroep geselecteerd. De deelnemers bestonden uit twee oudergroepen. Enerzijds namen ouders van leerlingen uit het eerste jaar secundair onderwijs deel aan een kwantitatief onderzoek via een online vragenlijst, waarin werd gepeild naar hun motieven bij de reeds gemaakte schoolkeuze. Anderzijds namen ouders van leerlingen uit het vijfde leerjaar deel aan een kwalitatieve onlinefocusgroep, waarin hun huidige overwegingen omtrent het schoolkeuzeproces centraal stonden. Uit de resultaten blijkt dat het schoolkeuzeproces van ouders beïnvloed wordt door een breed scala aan factoren. De meest genoemde overwegingen zijn nabijheid, een goede bereikbaarheid en een veilige route van en naar school. Deze masterproef vormt daarbij een eerste stap in het in kaart brengen van de motieven van ouders bij de schoolkeuze in Brussel. Als pilootstudie legt dit onderzoek de basis voor verder onderzoek, dat nodig is om bredere conclusies te kunnen trekken en onderbouwd beleid te ontwikkelen.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	6
2. Literatuur	8
2.1 Onderwijsvrijheid in de Belgische Grondwet	8
2.2 Beperkingen en uitdagingen	8
2.3 Het schoolkeuzeproces	9
2.4 Schoolkeuze en segregatie in Vlaanderen en Brussel	10
2.5 Studiekeuze	15
3. Methodologie.....	16
3.1 Onderzoeksmethode	16
3.2 Steekproef	16
3.4 Betrouwbaarheid en validiteit.....	21
4. Resultaten	22
4.1 Retrospectief onderzoek via vragenlijst.....	22
4.1.1 Profiel ouders	22
4.1.2 Belangrijkste factoren bij het maken van een schoolkeuze	22
4.1.3 Belangrijkste factoren voor het kiezen van een studierichting	27
4.1.4 Informatiekanalen.....	30
4.2 Toekomstgericht onderzoek via focusgroep	31
4.2.1 Eerste gedachten bij schoolkeuze	31
4.2.2 Informatiekanalen.....	32
4.2.3 Belangrijkste factoren bij het maken van een schoolkeuze	32
4.2.4 Belangrijkste factoren voor het kiezen van een studierichting	34
5. Discussie.....	36
5.1 Interpretatie van de resultaten	36
5.2 Beperkingen van het onderzoek	38
5.3 Aanbevelingen voor praktijk en vervolgonderzoek	40
5.3.1 Aanbevelingen voor de praktijk	40
5.3.2 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek.....	40
BIBLIOGRAFIE.....	42
BIJLAGEN	47

Lijst van tabellen & grafieken

Tabel 1. Demografische gegevens van wijken, zoals gerapporteerd door Wijkmonitoring (2023)	10
Tabel 2. Top 10 beweegredenen voor schoolkeuze uit vragenlijst	24
Tabel 3. Gewogen scores top 10 beweegredenen voor schoolkeuze uit vragenlijst	26
Tabel 4. Top 10 beweegredenen voor keuze studierichting uit vragenlijst.....	28
Tabel 5. Gewogen scores op top 10 beweegredenen voor keuze studierichting.....	30
Tabel 6. Individuele top 10 beweegredenen voor schoolkeuze uit focusgroep	34
Tabel 7. Gezamenlijk top 10 beweegredenen voor schoolkeuze uit focusgroep	34
Tabel 8. Individuele top 10 beweegredenen voor keuze studierichting uit focusgroep	35
Tabel 9. Gezamenlijk top 10 beweegredenen voor keuze studierichting uit focusgroep.....	35
Figuur 1. Prismachart	18
Figuur 2. Belangrijkste beweegreden voor schoolkeuze uit vragenlijst.....	23
Figuur 3. Top 1 beweegredenen voor schoolkeuze uit vragenlijst.....	23
Figuur 4. Top 10 beweegredenen voor schoolkeuze uit vragenlijst.....	25
Figuur 5. Gewogen scores top 10 beweegredenen voor schoolkeuze uit vragenlijst.....	26
Figuur 6 . Belangrijkste beweegredenen voor keuze studierichting uit vragenlijst	27
Figuur 7 . Top 1 beweegredenen voor keuze studierichting uit vragenlijst	28
Figuur 8 . Top 10 beweegredenen voor keuze studierichting uit vragenlijst	29
Figuur 9. Gewogen scores op top 10 beweegredenen voor keuze studierichting	30

1. Inleiding

Elk jaar maken duizenden leerlingen de overgang van het lager naar het secundair onderwijs. Deze transitie vormt een cruciaal scharniermoment in de schoolloopbaan van het kind (Goosen & Boone, 2017). Tijdens deze fase komen leerlingen terecht in een nieuwe en vaak onbekende schoolomgeving, waar zij zich moeten aanpassen aan een complexer onderwijssysteem (Flikkema, 2024). Dit aanpassingsproces kan gepaard gaan met stress, aangezien leerlingen niet alleen een andere schoolcultuur moeten leren kennen, maar ook worden geconfronteerd met nieuwe leermethoden en hogere verwachtingen op het vlak van zelfstandigheid en academische prestaties (Fauquant, 2022). Ouders spelen hierbij een essentiële rol, aangezien zij vaak de uiteindelijke keuze maken of deze in belangrijke mate beïnvloeden (Katholiek Onderwijs Vlaanderen, 2017; Vander Stuyft, 2015). Welke factoren deze schoolkeuze beïnvloeden, zoals de afstand tot de school of het aanbod van bepaalde studierichtingen, kunnen echter sterk verschillen per gezin. Het onderzoek van Vander Stuyft (2015) toont aan dat ouders niet uitsluitend aandacht besteden aan praktische aspecten, zoals de afstand tot de school, maar ook belang hechten aan de pedagogische visie of het schoolklimaat. Het schoolkeuzeproces vormt dan ook voor veel ouders een complex traject, waarbij uiteenlopende factoren een rol spelen (Boone et al., 2018).

Vanuit het perspectief van de scholen bestaan er duidelijke verschillen in welke mate een school als aantrekkelijk wordt beschouwd door leerlingen en ouders. De ene school heeft de reputatie van de ideale school te zijn, terwijl een andere school minder interessant lijkt of zelfs jaar na jaar aan populariteit verliest. Het verschil in hoeveel “eerste keuze”-inschrijvingen een school kent, is opvallend wanneer men de gegevens van het LOP bekijkt (GO! Scholengroep Brussel, persoonlijke communicatie, 2025). Intussen zijn er zelfs diverse strategieën waarmee ouders proberen de toewijzingsregels van het LOP te omzeilen, in de hoop hun kind ingeschreven te krijgen in hun voorkeursschool. Deze strategieën benadrukken het belang dat ouders hechten aan controle over de schoolkeuze van hun kind. In België beschikken ouders en leerlingen over de mogelijkheid om te kiezen tussen verschillende onderwijsnetten, elk met een eigen pedagogisch project en organisatorische structuur. In vergelijking met andere landen, waar de overheid centraler bepaalt tot welke scholen leerlingen toegang hebben, genieten ouders in België van autonomie bij het selecteren van een school voor hun kind (OECD, 2022).

Ondanks het brede schoolaanbod in Brussel, kampen sommige scholen jaarlijks met een capaciteitsoverschrijding en lange wachtlijsten, terwijl andere scholen moeite hebben om voldoende leerlingen aan te trekken (Cantillon, 2009; GO! Scholengroep Brussel, persoonlijke

communicatie, 2025). Hieruit rijst de vraag waarom bepaalde scholen significant populairder zijn dan andere, ondanks een vergelijkbaar aanbod. De wetenschappelijke literatuur reikt verschillende verklaringen aan, waaronder de kleinschaligheid van de school en de fysieke afstand tot de woonplaats van het kind (Bélanger, 2011; Boone et al., 2018). Hoewel deze factoren reeds in onderzoek werden geïdentificeerd, blijft onduidelijk welke elementen binnen de specifieke Brusselse context de grootste impact uitoefenen op de schoolkeuze van ouders en hoe sterk deze verschillende elementen doorwegen.

Dit onderzoek heeft als doel inzicht te verwerven in de belangrijkste factoren die het schoolkeuzeproces beïnvloeden binnen de Brusselse context. Door dit keuzeproces te bestuderen, wordt bijgedragen aan een beter begrip van de mechanismen die erachter zitten. Dit kan waardevolle inzichten opleveren voor het onderwijsbeleid, onder meer op het vlak van schoolprofilering, transparante informatieverstrekking en eventueel een meer doelgerichte afstemming van het schoolaanbod op de behoeften van ouders en leerlingen bewerkstelligen. Specifiek richt dit onderzoek zich op het perspectief van ouders: welke factoren vinden zij het belangrijkste bij het kiezen van een secundaire school voor hun kind? Onze onderzoeksvraag luidt als volgt: **Wat zijn de beweegredenen van ouders bij het kiezen van een Brusselse secundaire school voor hun kind na het basisonderwijs?**

Subvraag 1: Hoe blikken ouders van leerlingen terug op de gemaakte schoolkeuze na één jaar in de eerste graad van het secundair onderwijs?

Subvraag 2: Welke overwegingen spelen mee bij ouders van kinderen uit het vijfde en zesde leerjaar van het lager onderwijs, en hoe beïnvloeden deze hun persoonlijke keuzeproces voor een secundaire school?

2. Literatuur

2.1 Onderwijsvrijheid in de Belgische Grondwet

Artikel 24 van de Belgische Grondwet vormt het juridische fundament van de onderwijsvrijheid en garandeert het recht van gemeenschappen, instellingen en individuen om onderwijs te organiseren en te volgen. Deze onderwijsvrijheid wordt doorgaans onderverdeeld in twee componenten: de actieve en de passieve onderwijsvrijheid (Lievens, 2019; Van Canegem, 2024). De actieve onderwijsvrijheid verleent individuen en groepen het recht om onderwijsinstellingen op te richten en te beheren. Deze worden ook wel aangeduid als de inrichtende machten (Lievens, 2019; Van Canegem, 2024). De passieve onderwijsvrijheid verwijst daarentegen naar het recht van ouders en leerlingen om vrij een school te kiezen die aansluit bij hun waarden, overtuigingen en voorkeuren (Lievens, 2019; Van Canegem, 2024). In tegenstelling tot de actieve onderwijsvrijheid, die focust op het creëren van scholen, heeft de passieve onderwijsvrijheid specifiek betrekking op de toegang tot het bestaande onderwijsaanbod. Theoretisch impliceert dit dat ouders in volledige vrijheid moeten kunnen kiezen, bijvoorbeeld op basis van pedagogisch project, levensbeschouwelijke oriëntatie of geografische nabijheid. In Brussel is deze vorm van onderwijsvrijheid bijzonder relevant, aangezien de schoolkeuze plaatsvindt binnen een context van grote vraag en een beperkt aantal plaatsen in populaire scholen. De passieve onderwijsvrijheid, die centraal staat in deze studie, biedt ouders en meerderjarige leerlingen de mogelijkheid om een school te kiezen die nauw aansluit bij hun persoonlijke waarden en voorkeuren.

2.2 Beperkingen en uitdagingen

Hoewel het recht op schoolkeuze wettelijk gegarandeerd is, wordt de feitelijke toegang tot een voorkeurschool voor veel ouders bemoeilijkt door diverse praktische drempels (Bjerre-Nielsen et al., 2023; Cantillon, 2009; Van Canegem, 2024). Niet elke ouder slaagt erin om een plaats te bemachtigen in de school van voorkeur. Dit is onder meer het gevolg van capaciteitsproblemen (waarbij de vraag het aanbod overstijgt in populaire scholen), ongelijke toegang tot informatie en netwerken, selectiemechanismen of voorrangsregels, wettelijke en logistieke drempels (zoals afstand of beperkte mobiliteit), alsook sociale en culturele barrières (Cantillon, 2009; Zulkarnain & Zumbuehl, 2021; Van Canegem, 2024; Van Praag et al., 2019). Hierdoor is het niet zozeer het schoolaanbod zelf, maar de ongelijke toegang ertoe die de vrije schoolkeuze in de praktijk onder druk zet. Binnen dit onderzoek staat de passieve onderwijsvrijheid centraal,

als analytisch kader om te begrijpen op welke manier ongelijkheden het schoolkeuzeproces beïnvloeden in de Brusselse context.

Om de keuzevrijheid van ouders en leerlingen te ondersteunen, werden neutrale scholen opgericht waarin deze vrijheid wordt gewaarborgd op het vlak van levensbeschouwing, locatie en pedagogisch project (Lievens, 2019). Tot 2002 hadden vrije scholen de bevoegdheid om leerlingen bij inschrijving te weigeren, terwijl het officieel onderwijs verplicht was om elke leerling te aanvaarden (Van Canegem, 2024). Deze praktijk stond in contrast met het principe van passieve onderwijsvrijheid. De invoering van het Gelijke Onderwijskansendecreet in 2002 bracht hierin verandering, door zowel vrije als officiële scholen te verplichten alle leerlingen in te schrijven (Lievens, 2019; Van Canegem, 2024). Dit inschrijvingsrecht betekende een belangrijke versterking van de passieve onderwijsvrijheid.

Toch blijft de volledige realisatie van deze vrijheid een uitdaging (Van Canegem, 2024). Voorrangsregels, zoals die voor broers en zussen, en beleidsmaatregelen gericht op het bevorderen van sociale diversiteit binnen scholen, bijvoorbeeld initiatieven om een “sociale mix” te creëren, leiden tot spanningen (Dupriez & Verhoeven, 2023; Lievens & Vernimmen, 2017; Van Canegem, 2024). Zo kan het gebeuren dat een ouder zijn of haar kind niet kan inschrijven in een nabijgelegen school wegens het ontbreken van voorrang. Hoewel dergelijke maatregelen bedoeld zijn om sociale ongelijkheid en segregatie tegen te gaan, kunnen zij in de praktijk botsen met het recht op vrije schoolkeuze. Het waarborgen van passieve onderwijsvrijheid enerzijds, en het realiseren van sociale gelijkheid anderzijds, vormt dan ook een fundamenteel spanningsveld binnen het Belgische onderwijsbeleid (Lievens, 2019; Van Canegem, 2024). Dit spanningsveld komt bijzonder scherp tot uiting in grootstedelijke contexten zoals Brussel.

2.3 Het schoolkeuzeproces

Voor veel ouders blijkt het maken van een weloverwogen schoolkeuze een complex en gelaagd proces (Godschalk, 2012). Ten Broeke et al. (2004) beschrijven dit keuzeproces als een traject dat verloopt in vier opeenvolgende fasen. In de oriëntatiefase verzamelen ouders informatie via sociale netwerken, zoals familie en vrienden, en via formele bronnen, zoals brochures en schoolwebsites (Aliaj, 2023; Vander Stuyft, 2015). Daarop volgt de keuzefase, waarin ouders de verzamelde informatie verwerken om tot een eerste selectie van scholen te komen. In deze fase spelen persoonlijke voorkeuren en criteria zoals onderwijskwaliteit, bereikbaarheid en

schoolvisie een belangrijke rol (Aliaj, 2023; Vander Stuyft, 2015). Op basis van deze overwegingen stellen ouders een lijst samen van scholen die het best aansluiten bij hun verwachtingen. De derde fase is de bezoekfase. Hierin brengen ouders, vaak samen met hun kind, een bezoek aan de geselecteerde scholen. Deze bezoeken bieden een beter inzicht in de sfeer, infrastructuur en algemene werking van de school, wat de verdere verfijning van de uiteindelijke keuze mogelijk maakt (Aliaj, 2023; Vander Stuyft, 2015). Het proces wordt afgerond met de beslissingsfase, waarin de definitieve schoolkeuze wordt gemaakt. Deze beslissing wordt doorgaan in overleg met het kind genomen, maar kan ook beïnvloed worden door de mening van familieleden, vrienden of andere vertrouwenspersonen (Aliaj, 2023; Vander Stuyft, 2015). Dit model illustreert dat het maken van een school een systematisch proces is waarin zowel praktische als persoonlijke factoren een rol spelen. In de Brusselse context verloopt dit proces echter niet altijd even vlot. Ouders worden er regelmatig geconfronteerd met belemmeringen zoals beperkte toegang tot informatie of taaldrempels, waardoor met name de oriëntatie- en bezoekfase moeizamer verlopen dan het model theoretisch veronderstelt (Vander Stuyft, 2015).

2.4 Schoolkeuze en segregatie in Vlaanderen en Brussel

Zowel de samenleving als het Vlaamse onderwijssysteem wordt gekenmerkt door sociale segregatie (Sierens, 2011; Van Canegem, 2024; Wouters & Groenez, 2014). Binnen de maatschappelijke structuren hebben verschillende gemeenschappen relatief weinig onderling contact. Ook binnen het onderwijs is er sprake van schoolsegregatie, een fenomeen dat nauw samenhangt met bredere sociale dynamieken (Agirdag, 2011; Sovago et al., 2019; Van Canegem, 2024). Onderwijssegregatie kent meerdere, vaak verweven oorzaken. Een belangrijke factor is de residentiële segregatie: aanwezigheid van wijken met een hoge concentratie bewoners met een migratieachtergrond (Agirdag, 2016; Sovago et al., 2019). In Brussel is dit bijzonder zichtbaar in gemeenten zoals Molenbeek, Schaarbeek en Anderlecht (Van Thomme et al., 2023; Wijkmonitoring, 2023).

Code	Grondgebied	Aandeel andere landen (%) 2023	Aandeel van de rest Europa (zonder EU27) (%) 2023	Aandeel van Latijns-Amerika (%) 2023	Aandeel van Noord-Afrika (%) 2023	Totaal aantal vreemdelingen (aantal personen) 2023
Gemiddelde getoonde gebieden		4	2	1	5	ND
Gewestelijk gemiddelde / Gewestelijke mediaan		3.81	2.31	0.86	3.24	ND
Totaal BHG		ND	ND	ND	ND	454601
Drempelwaarde		<200 inwoners	< 200 inwoners	<200 inwoners	< 200 inwoners	< 50 inwoners
21001	Anderlecht	4.96	1.92	0.75	4.59	43106
21012	Sint-Jans-Molenbeek	3.88	1.94	0.33	6.14	28557
21015	Schaarbeek	4.26	2.04	0.80	3.58	50004

BRONNEN:
 Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium) (Rijksregister) BISA & Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium) (Rijksregister)

Tabel 1. Demografische gegevens van wijken, zoals gerapporteerd door Wijkmonitoring (2023)

Onderzoek toont echter aan dat nabijheid niet altijd de doorslaggevende factor is in de schoolkeuze van ouders. In Brussel kiezen veel ouders er bewust voor om hun kind in te schrijven in een school buiten de eigen woonwijk (Danhier & Devleeschouwer, 2016). Deze keuze is vaak gestoeld op pedagogische overwegingen, zoals de veronderstelde onderwijskwaliteit, maar ook op sociale of symbolische motieven, zoals het nastreven van een bepaalde leerlingenpopulatie of schoolcultuur (Boone et al., 2018; Agirdag, 2016; Savage et al., 2019). Zo zijn er in Molenbeek scholen waar een aanzienlijk deel van de leerlingen afkomstig is uit andere gemeenten, terwijl Brusselse ouders er soms bewust voor kiezen hun kind in te schrijven in scholen in bijvoorbeeld Etterbeek, Jette of zelfs Vlaams-Brabant (GO! Scholengroep Brussel, persoonlijke communicatie, 2025). Deze keuzes leiden ertoe dat de leerlingenpopulatie in bepaalde scholen steeds minder een afspiegeling vormt van de wijk waarin de school gelegen is, wat op zijn beurt onbedoeld bijdraagt aan het versterken van schoolsegregatie.

Uit het onderzoek van Lenel (2010) blijkt dat scholen niet noodzakelijk uitsluitend leerlingen aantrekken uit de onmiddellijke omgeving. Sommige scholen werken doelgericht aan een bepaald imago of pedagogisch profiel, waardoor zij aantrekkelijk worden voor specifieke groepen ouders, zelfs wanneer deze verder van de school wonen. Lenel (2010) beschrijft bijvoorbeeld een school die zich bewust profileert als een veilige leeromgeving voor meisjes met een migratieachtergrond, met een sterke nadruk op discipline, arbeidsmarktvoorbereiding en duidelijke standpunten zoals het verbod op het dragen van de hoofddoek. Een dergelijke profilering zorgt ervoor dat ouders die zich kunnen vinden in deze visie, bewust voor deze school kiezen (Lenel, 2010). Dit voorbeeld illustreert dat scholen, afhankelijk van hun interne organiseren en publieke perceptie, meer kunnen zijn dan louter een buurtvoorziening. Zij kunnen fungeren als aantrekkingspool voor gezinnen die gedeelde waarden, normen en verwachtingen koesteren (Lenel, 2010). Daarnaast spelen ongelijke schoolprestaties een aanzienlijke rol binnen het onderwijs, waarbij met name leerlingen uit sociaal kwetsbare of kansarme gezinnen benadeeld worden (Sykes et al., 2011). Deze leerlingen ondervinden vaker leerachterstand, hebben minder doorstroomkansen en behalen gemiddeld lagere slaagcijfers (Sykes et al., 2011).

Het Belgische onderwijsmodel, en meer bepaald het Vlaamse secundair onderwijs, wordt gekenmerkt door een sterke mate van differentiatie (Depaepe et al., 2012). Vanaf de tweede graad worden leerlingen ingedeeld in studierichtingen met uiteenlopende finaliteiten: de doorstroomfinaliteit, de dubbele finaliteit en de arbeidsfinaliteit (Netjes et al., 2011; Van

Canegem, 2024). Deze indeling gebeurt doorgaans op basis van schoolprestaties, maar wordt eveneens beïnvloed door sociaal-culturele factoren (Lermytte, 2024). Het gevolg is dat het systeem bestaande ongelijkheden vaak versterkt: leerlingen uit kansarme milieus komen vaker terecht in lagere stromen, terwijl leerlingen met sterkere prestaties, vaak afkomstig uit meer bevoorrechte milieus, vaker toegang krijgen tot academisch georiënteerde studierichtingen (Lermytte, 2024).

De vrije schoolkeuze, voortvloeiend uit de passieve onderwijsvrijheid, is in dit verband een bepalende factor (Van Caneghem, 2024). Hoewel ouders in theorie vrij zijn om een school te kiezen, in overeenstemming met het principe van passieve onderwijsvrijheid, blijkt in de praktijk dat deze keuze sterk gestuurd wordt door sociale en etnische overwegingen (Zeldenrijk, 2010). Ouders vermijden soms bewust nabijgelegen scholen op basis van het profiel van de leerlingenpopulatie, waardoor de veronderstelde vrijheid beperkt wordt door sociale logica (Danhier & Devleeschouwer, 2016). Dit fenomeen wordt versterkt door de zogenaamde "witte vlucht", waarbij ouders uit de middenklasse, ongeacht hun etnische achtergrond, scholen met een hoge concentratie leerlingen met een migratieachtergrond vermijden (Agirdag, 2016; Bakker, 2012; Van Canegem, 2024). Hierdoor dreigt de sociale mix in scholen te verdwijnen, ondanks beleidsmaatregelen die net gericht zijn op het tegengaan van segregatie.

Daarnaast speelt de toegang tot informatie en de middelen waarover ouders beschikken bij het maken van een schoolkeuze een cruciale rol (Nouwen & Vandenbroucke, 2011). Gezinnen uit etnisch-culturele minderheidsgroepen maken doorgaans minder gebruik van formele informatiekanalen en baseren hun schoolkeuze vaak op nabijheid dan op bewuste pedagogische of inhoudelijke overwegingen (Nouwen & Vandenbroucke, 2011). Zo blijken laagopgeleide ouders eerder te kiezen voor scholen in de directe omgeving, terwijl hoogopgeleide ouders vaker bewust op zoek gaan naar scholen die aansluiten bij hun waarden, ambities en opvoedingsvisie (Lermytte, 2024).

Een belangrijk aandachtspunt is dat deze vormen van vrijwillige segregatie kunnen bijdragen aan een meer verdeelde samenleving (Ponds et al., 2015; Van Canegem, 2024). Religieus of levensbeschouwelijk geïnspireerde scholen, zoals Joodse scholen, islamitische scholen of Lucernacolleges, trekken vaak een relatief homogene leerlingenpopulatie aan (Onderwijsinspectie, 2018). Hoewel dergelijke scholen ouders de mogelijkheid bieden om hun kind onderwijs te laten volgen binnen een vertrouwde levensbeschouwelijke context, kunnen zij tegelijkertijd bijdragen aan een versterking van sociale scheidingslijnen tussen

bevolkingsgroepen. Op langere termijn vormt dit een uitdaging voor de sociale cohesie binnen een superdiverse samenleving zoals die van Brussel (Van Canegem, 2024).

In tegenstelling tot de bevindingen uit eerder onderzoek benadrukt Bélanger (2011) in haar studie naar de schoolkeuze van ouders binnen het Franstalig secundair onderwijs in Ontario (Canada) dat ouders voornamelijk belang hechten aan drie aspecten: de taal- en culturele identiteit van de school, de kleinschaligheid en persoonlijke sfeer, en het aanbod binnen het curriculum. Scholen met een uitgesproken culturele identiteit bieden ouders de geruststelling dat hun kind onderwijs zal genieten binnen een omgeving die aansluit bij hun eigen waarden en culturele achtergrond (Bélanger, 2011). Kleinschaligheid wordt gewaardeerd omdat deze bijdraagt aan een veilige en vertrouwde leeromgeving waarin leerlingen zich erkend en gezien voelen. Ten slotte hechten ouders veel belang aan een breed aanbod van leerprogramma's en activiteiten, zodat hun kinderen de kans krijgen zich op diverse manieren te ontwikkelen (Bélanger, 2011).

Volgens Bélanger (2011) zijn er daarentegen ook factoren die door ouders als minder belangrijk worden beschouwd, zoals de diversiteit binnen de leerlingenpopulatie, de beschikbaarheid van vervoer voor buitenschoolse activiteiten, de fysieke staat van het schoolgebouw en de voorkeur van het kind zelf. Dit staat opnieuw in contrast met bevindingen uit eerder onderzoek. Opvallend is dat de keuze van het kind zelf zelden als doorslaggevend wordt beschouwd (Bélanger, 2011). Hoewel ouders de mening van hun kind in overweging nemen, blijkt dit meestal geen prioriteit te zijn bij het maken van de uiteindelijke keuze.

Deze resultaten illustreren dat ouders hun beslissing voornamelijk beslissen op inhoudelijke en praktische criteria, terwijl persoonlijke voorkeuren van het kind en secundaire aspecten, zoals esthetiek en infrastructuur, een ondergeschikte rol spelen. De uiteenlopende motieven en spanningsvelden die hieruit naar voren komen, benadrukken dat schoolkeuze een complex samenspel is van structurele, sociale en individuele factoren. Bijgevolg richt dit onderzoek zich specifiek op de motieven van ouders binnen de Brusselse context.

Het basismodel voor schoolkeuze van Versloot (1990, geciteerd in [Vander Stuyft, 2015]) sluit nauw aan bij de eerder besproken factoren die de schoolkeuze van ouders beïnvloeden, evenals bij de spanningsvelden die daarbij kunnen ontstaan. Volgens dit model spelen drie achtergrondvariabelen een centrale rol in het keuzeproces: het schoolaanbod, de sociaaleconomische status (SES) van ouders, en hun zuilvoorkeur. Deze variabelen

beïnvloeden vervolgens de specifieke schoolkeuzemotieven van ouders (Versloot, 1990, geciteerd in [Vander Stuyft, 2015]). Het schoolaanbod, waaronder de bereikbaarheid en het type onderwijs dat wordt aangeboden, sluit aan bij eerder besproken praktische beperkingen binnen de passieve onderwijsvrijheid. Hoewel ouders formeel vrij zijn in hun schoolkeuze, wordt die keuze in de praktijk vaak gestuurd door wat geografisch binnen bereik ligt (Van Laethem & Ermans, 2024).

Ook de sociaaleconomische status speelt ook een significante rol (Versloot, 1990, geciteerd in [Vander Stuyft, 2015]). Ouders met een hogere opleidingsgraad en meer sociaal kapitaal maken doorgaans bewustere keuzes, bijvoorbeeld voor methodescholen. Laagopgeleide ouders kiezen daarentegen vaker voor scholen in de directe omgeving (Versloot, 1990, geciteerd in [Vander Stuyft, 2015]). Dit verschil in keuzegedrag draagt bij aan bestaande ongelijkheden, aangezien de perceptie van onderwijskwaliteit sterk varieert naargelang de sociale positie van ouders.

De derde achtergrondvariabele in Versloots model betreft de zuilvoorkeur. Hiermee wordt verwezen naar de voorkeur van ouders voor scholen die hun eigen levensbeschouwelijke of ideologische overtuigingen weerspiegelen. Hoewel dergelijke scholen ouders de mogelijkheid bieden om hun waarden en normen te weerspiegelen in het onderwijs van hun kind, dragen zij tegelijkertijd bij aan vrijwillige segregatie, aangezien zij vaak een relatief homogene leerlingenpopulatie aantrekken.

Hoewel het onderzoek van Bélanger zich afspeelt binnen een andere context, met name die van het Franstalig onderwijs in Canada, vertonen haar bevindingen met betrekking tot ouderlijke motieven, zoals culturele identiteit, kleinschaligheid en het onderwijsaanbod, duidelijke raakvlakken met thema's die ook relevant zijn in de Brusselse onderwijssituatie. Versloot (1990) hanteert daarentegen een ander analytisch uitgangspunt. Hij benadert schoolkeuze aan de hand van drie overkoepelende achtergrondvariabelen: het beschikbare schoolaanbod, de sociaaleconomische positie van ouders en hun levensbeschouwelijke voorkeur. In vergelijking met Bélanger ligt bij Versloot de nadruk minder op de beleving en motieven van ouders, en meer op structurele randvoorwaarden die het keuzeproces beïnvloeden. Ook Boone et al. (2018) vertrekken vanuit structurele factoren, maar leggen de nadruk op de manier waarop sociale ongelijkheid, zoals verschillen in SES of migratieachtergrond, de feitelijke mogelijkheden tot schoolkeuze beïnvloedt. Boone toont aan dat ouders zonder migratieachtergrond en/of met een hoger sociaaleconomische status gemiddeld bereid zijn grotere afstanden af te leggen om hun kind toegang te geven tot een voorkeursschool. Sociaal kwetsbare ouders daarentegen kiezen

vaker voor scholen in de directe omgeving, onder meer wegens beperkte toegang tot informatie of verminderde mobiliteit. Waar Versloot eerder abstracte beïnvloedende variabelen benoemt, maakt Boone deze concreet zichtbaar in het keuzeproces zelf. Beide benaderingen dragen zo bij aan het inzicht dat schoolkeuze geen louter individuele of vrije beslissing is, maar veeleer een proces dat sterk wordt beïnvloed door de sociale en culturele context waarin ouders zich bevinden.

2.5 Studiekeuze

De overgang van de basisschool naar het secundair onderwijs vereist van leerlingen dat zij een school selecteren die aansluit bij hun behoeften en interesses. Het is pas vanaf het tweede semester van het zesde leerjaar dat er doorgaans intensiever wordt gewerkt rond deze overstap (Fauquant, 2022). Hierdoor blijft er relatief weinig tijd over om uitgebreid stil te staan bij alle aspecten van deze overgang. De focus ligt vooral op de oriëntatie naar een specifieke studierichting, waardoor andere essentiële dimensies van de overstap, zoals emotionele begeleiding of sociale integratie, minder aandacht krijgen (Fauquant, 2022). Volgens Boudon (2003), die dit verklaart aan de hand van zijn rationele actietheorie, wordt de studiekeuze in sterke mate beïnvloed door de sociale achtergrond van het gezin. In zijn benadering wordt de studiekeuze beschouwd als een kosten-batenanalyse, waarin de sociale positie van het gezin een centrale rol speelt. Daarnaast brengt elke studiekeuze ook een zekere mate van onzekerheid met zich mee. Leerlingen uit kansarme gezinnen hebben statistisch gezien lagere slaagkansen, wat het maken van een ambitieuze studiekeuze des te complexer en risicovoller maakt. Deze realiteit benadrukt de structurele ongelijkheden in het onderwijs en toont hoe bepalend de sociale achtergrond kan zijn voor de onderwijskansen van leerlingen. De Britse sociologen Green en Goldthorpe hebben in 1997 voortgebouwd op Boudons theorie door het concept van relatieve risicoaversie toe te voegen (Van Canegem, 2024). Volgens dit concept maken gezinnen strategische keuzes om ervoor te zorgen dat hun kinderen minstens dezelfde sociale positie verwerven als zichzelf. Voor kinderen uit arbeidersgezinnen betekent dit bijvoorbeeld dat het kiezen voor het beroepssecundaironderwijs (BSO) als een voldoende garantie wordt gezien om een vergelijkbare sociale positie te behouden.

3. Methodologie

In overeenstemming met de richtlijnen willen wij melden dat we voor deze masterproef gebruik hebben gemaakt van OpenAI (chat.openai.com) om de academische taal en nauwkeurigheid te verbeteren, inclusief grammatica, leestekens en woordenschat (Vrije Universiteit Brussel, 2023, p. 10). De gegenereerde output werd hierna verder aangepast om beter onze toon en schrijfstijl te weerspiegelen.

3.1 Onderzoeksmethode

Om inzicht te krijgen in de beweegredenen die een rol spelen in het schoolkeuzeproces van ouders, wordt een verkennend kwalitatief onderzoek opgezet. Het doel van dit onderzoek is om meer te weten te komen over de onderliggende factoren die doorslaggevend zijn voor ouders bij het kiezen van een secundaire school voor hun kind in Brussel. Om deze achterliggende motieven te verkennen, wordt gebruikgemaakt van twee complementaire methoden: een vragenlijst en een focusgroep. De vragenlijst focust op een retrospectieve bevraging: ouders blikken terug op de keuze die ze maakten bij de overstap van de basisschool naar het secundair onderwijs. De focusgroep daarentegen heeft een meer toekomstgerichte invalshoek (zie bijlage 3) en biedt ruimte voor verdiepende gesprekken over de verhalen, ervaringen en motieven die aan de schoolkeuze ten grondslag liggen. Voor de opmaak van de vragenlijst wordt inspiratie gehaald uit het onderzoek van Boone et al. (2018). Aangezien er geen gevaloriseerd of gestandaardiseerd instrument beschikbaar is dat volledig aansluit bij de context en onderzoeksvragen van deze studie, werd ervoor gekozen om de oorspronkelijke vragen aan te passen. Via Qualtrics werd zelf een instrument ontwikkeld dat inhoudelijk afgestemd is op de onderzoeksvragen van deze studie. De focusgroep wordt gemodereerd aan de hand van een semigestructureerde topiclijst (zie bijlage 1) die grotendeels gebaseerd is op de thema's uit de vragenlijst. Ook hier zijn de geselecteerde vragen systematisch gekozen met het oog op het beantwoorden van de centrale onderzoeksvraag. Hoewel deze lijst als leidraad dient, is er voldoende ruimte om tijdens het gesprek af te wijken en in te spelen op relevante inbreng van de deelnemers.

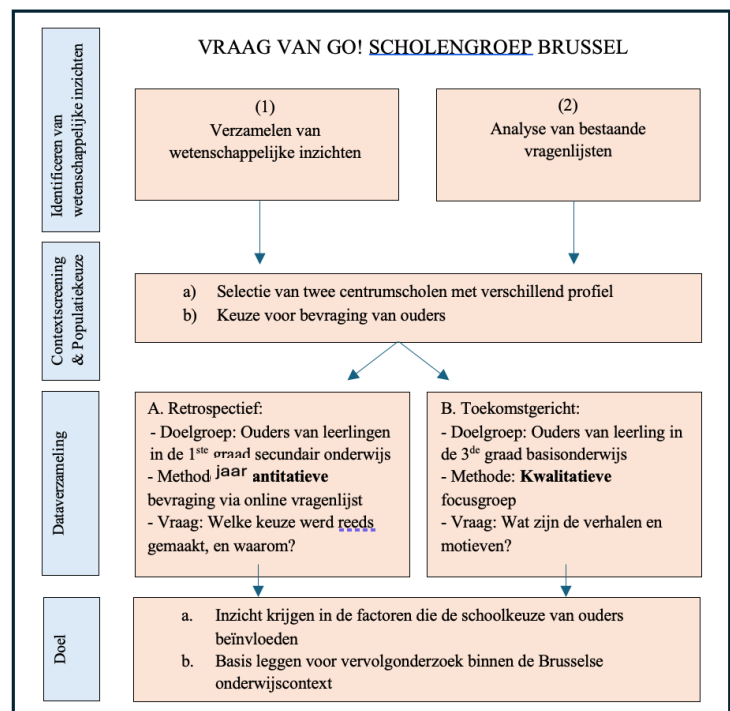
3.2 Steekproef

Voor dit onderzoek werd gebruikgemaakt van een doelgerichte steekproef, bestaande uit ouders van zowel kinderen uit de derde graad van het lager onderwijs als van kinderen uit het eerste

jaar van het secundair onderwijs. De selectie van deze doelgroep gebeurde in samenwerking met GO! Scholengroep Brussel, die instond voor de verspreiding van zowel de vragenlijst als de uitnodigingen voor de deelname aan de focusgroep. Deze communicatie verliep via de directeurs van twee Brusselse doorstroomscholen. Om de toegankelijkheid en responsgraad te verhogen, werd de vragenlijst beschikbaar gesteld in drie talen: Nederlands, Frans en Engels. Toch verliep de dataverzameling moeizaam. Het betrekken van ouders bij onderzoek is niet vanzelfsprekend. Uit eerder onderzoek blijkt dat de participatiegraad van ouders, zeker rond gevoelige thema's zoals schoolkeuze, migratie, vertrouwen in het onderwijs of toekomstverwachtingen, vaak beperkt blijft (Nouwen & Vandenbroucke, 2011). In grootstedelijke contexten zoals Brussel spelen bijkomende factoren mee, zoals taaldiversiteit, sociaaleconomische kwetsbaarheid en een beperkte toegang tot formele informatiekkanalen (Agirdag, 2016). Ouders met een migratieachtergrond of lagere SES worden hierdoor structureel minder bereikt, zeker in onderzoeksopzetten die vertrekken vanuit scholen of gebruik maken van online bevestigingen. Bovendien is schoolkeuze voor veel ouders een persoonlijk en beladen thema, wat de bereidheid tot deelname aan focusgroepen verder kan beperken. Ondanks herhaaldelijke pogingen via de betrokken scholen bleef de responsgraad beperkt. Uiteindelijk namen drie respondenten deel aan de focusgroep. Wat betreft de vragenlijst werden in totaal twaalf exemplaren verzameld die volledig of grotendeels volledig waren ingevuld. Deze cijfers illustreren de praktische uitdagingen bij het betrekken van ouders in onderzoek binnen een complexe stedelijke context.

3.3 Onderzoeksverloop

Fase 0: VERKENNING. Vanuit de GO! Scholengroep Brussel kwam de vraag om een verkennend onderzoek op te zetten betreffende de overgang het basis- naar het secundair onderwijs. Deze vraag sluit aan bij de strategische visie van de scholengroep, waarin de doorstroom van leerlingen als een belangrijke pijler wordt gezien. In overleg werd de onderzoeksvraag scherp gesteld en ontstond een specifieke focus op het perspectief van ouders.

Figuur 1. Prismachart

Fase 1: LITERATUUR EN ORIËNTATIE. In deze fase voerden we een verkennend literatuuronderzoek uit naar bestaande inzichten over schoolkeuze, met bijzondere aandacht voor de grootstedelijke context, zoals Brussel, en de overgang van basis- naar secundair onderwijs. Hiervoor werden de volgende zoektermen gebruikt: ‘schoolkeuze’, ‘onderwijsafstemming’, ‘doorstroom’, ‘grootstedelijke context’ enzovoort. Uit de literatuur blijkt dat er nog te weinig onderzoek bestaat naar de stem van Brusselse ouders binnen dit keuzeproces. Wel vonden we gelijkenissen met het onderzoek van Boone et al. (2018), dat zich richtte op Gentse en Antwerpse scholen.

Daarnaast screenden we bestaande vragenlijsten. Hierbij namen we contact op met Simon Boone om te overleggen of een bestaande, door het Brussels Study Institute gevaloriseerde vragenlijst kon worden aangepast aan de specifieke vraag van GO! Scholengroep Brussel. Op basis van dit overleg besloten we dat de vragenlijst van het Brussels Study Institute bruikbaar was als inspiratie voor dit onderzoek maar moest worden aangepast om een antwoord te kunnen formuleren op de gestelde onderzoeksvragen.

Fase 2: CONTEXT EN POPULATIE. De context van het onderzoek werd afgebakend en de doelgroep geselecteerd. Het onderzoek vond plaats binnen twee Brusselse centrumsscholen, die deel uitmaken van dezelfde scholencluster en dus onder een gelijkaardig overkoepelend beleid vallen. Hoewel de leerlingpopulatie per school verschilt, zijn beide scholen gelegen in het

stadscentrum en zijn ze bereikbaar voor dezelfde populatie ouders en leerlingen. De keuze voor deze scholen is gebaseerd op hun centrale ligging, hun rol als doorstromingschool en de bereidheid van de directie om actief mee te werken aan het onderzoek. Beide directeurs engageerden zich om het contact met ouders te faciliteren, onder meer door informatie te verspreiden en uitnodigingen tot deelname door te sturen. De selectie van de betrokken basisscholen gebeurde door de GO! Scholengroep Brussel in samenspraak met alle directeurs van de basisscholen.

De beoogde populatie bestaat uit ouders van leerlingen uit het vijfde en zesde leerjaar van het basisonderwijs, en het eerste jaar van het secundair onderwijs. Deze selectie maakt het mogelijk om zowel het perspectief van ouders die op het punt staan een schoolkeuze te maken, als het perspectief van ouders die recent een keuze hebben gemaakt, in kaart te brengen.

Fase 3: STEEKPROEFSTRATEGIE. In samenspraak met GO! Scholengroep Brussel werd in deze fase gekozen voor een doelgerichte steekproef, waarbij twee oudergroepen centraal staan. Enerzijds werden ouders van leerlingen die momenteel in het eerste jaar van het secundair onderwijs zitten in een Brusselse centrumscholen bevestigd. Zij blikten retrospectief terug op het schoolkeuzeproces dat zij recent hebben doorlopen. Hiervoor werd een beknopte, aangepaste versie van de vragenlijst gebruikt die oorspronkelijk werd opgesteld door Boone et al. (2018) en het Brussels Studies Institute (BSI). Anderzijds werden ouders van leerlingen uit het vijfde en zesde leerjaar van het lager onderwijs uitgenodigd voor deelname aan een focusgroep-interview. Met deze groep werd in dialoog gegaan over hun overwegingen en verwachtingen met betrekking tot de nog te maken schoolkeuze. Deze combinatie van retrospectieve en prospectieve ouderbevestiging werd ook in eerdere studies toegepast (zie o.a. Burgess et al., 2014; Stewart et al., 2010). Door beide perspectieven te combineren, ontstaat een rijker beeld van het schoolkeuzeproces, met aandacht voor zowel beleving als verwachting.

Deze methodologische opzet weerspiegelt een holistische toepassing van multiperspectivisme. Door de combinatie van retrospectieve kwantitatieve bevestigingen en toekomstgerichte kwalitatieve gesprekken ontstaat een rijk en gelaagd beeld van het schoolkeuzeproces van ouders. Deze benadering maakt het mogelijk om zowel terugblikkende reflecties als vooruitkijkende anticipaties te begrijpen. Dit is essentieel voor het ontwikkelen van beleid en praktijk die nauw aansluiten bij diverse behoeften, ervaringen en verwachtingen van ouders binnen de Brusselse onderwijscontext.

Fase 4: DATAVERZAMELING. De dataverzameling bestaat uit twee complementaire methoden: een online vragenlijst en focusgroepen. De vragenlijst werd gebaseerd op de versie ontwikkeld door Boone et al. (2018) en aangepast aan de context van dit onderzoek. Om zoveel mogelijk ouders te bereiken, werd de vragenlijst aangeboden in drie talen: Nederlands, Frans en Engels. De verspreiding gebeurde via de directies van twee Brusselse centrumscholen die de link per e-mail bezorgden aan de ouders van eerstejaarsleerlingen. Om het bereik te vergroten, werden herinneringsmails gestuurd via de schooldirectie. Ondanks deze inspanningen bleef de respons beperkt. Negenentwintig ouders van twee middelbare doorstroomscholen vulden de online vragenlijst in. Daarvan vulden slechts tien respondenten de vragenlijst volledig in. Twee ouders vulden de vragenlijst voor 76 en 84 procent in. Dit was evenzeer voldoende om inzicht te verwerven in de factoren die voor hen doorslaggevend zijn bij het maken van een schoolkeuze. De data die geanalyseerd werd en in de resultatensectie wordt toegelicht, heeft dus betrekking op twaalf ouders. Vanwege het kleine aantal respondenten dienen deze resultaten met voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd.

Parallel aan deze kwantitatieve bevraging werden toekomstgerichte focusgroepen georganiseerd met ouders van leerlingen uit het vijfde en zesde leerjaar van de lagere school. Deze gesprekken hadden als doel om de persoonlijke verhalen, motieven en denkprocessen van ouders beter te begrijpen, en zo de ‘black box’ van hun persoonlijke schoolkeuzeprocess open te leggen. De focusgroepen vonden online plaats om de participatiedrempel te verlagen. Ouders werden via verschillende kanalen uitgenodigd en konden kiezen uit drie geplande momenten, verspreid over verschillende weekdays, waarvan één tijdens de paasvakantie. De duur van de sessie werd op voorhand gecommuniceerd en strikt beperkt tot maximaal anderhalf uur. Ouders die zich inschreven maar niet kwamen opdagen, werden opnieuw uitgenodigd voor een volgende sessie. Ondanks deze stappen blijkt, in lijn met bevindingen uit eerder onderzoek, dat het bereiken van ouders in deze context een uitdaging vormt (Depraetere, 2018).

Fase 5: ANALYSE. De analyse bestaat uit twee luiken die aansluiten bij de gebruikte methoden van de dataverzameling. Voor de online vragenlijst werd een beschrijvende analyse uitgevoerd, waarbij de antwoorden kwantitatief in kaart werden gebracht en werden geordend volgens relevante variabelen, zoals achtergrondkenmerken en keuzemotieven. De gegevens uit het focusgroep-interview werden kwalitatief geanalyseerd aan de hand van een thematische analyse. Hierbij werd gebruikgemaakt van een open coderingsstrategie, waarbij de transcripties systematisch gecodeerd werden in het softwareprogramma MAXQDA. Op basis van deze

codering werden gelijkaardige fragmenten geclusterd tot overkoepelende motieven en thema's die de achterliggende denk- en keuzeprocessen van ouders blootleggen.

Fase 6: RAPPORTERING VAN DE DATA

3.4 Betrouwbaarheid en validiteit

In deze masterproef worden de twaalf verzamelde antwoorden uit de vragenlijst op beschrijvende wijze geanalyseerd, met het oog op het blootleggen van eerste tendensen en inzichten. Aangezien het om een beperkte steekproef gaat, betreft het een pilootstudie waarvan de resultaten met de nodige voorzichtigheid moeten worden geïnterpreteerd. Deze bevindingen kunnen een indicatie geven van mogelijke patronen, maar laten geen veralgemeende conclusies toe over de bredere ouderpopulatie, zelfs niet binnen de betrokken school. Bovendien dient in overweging genomen te worden dat de resultaten uitsluitend gebaseerd zijn op het perspectief van ouders die vrijwillig hebben deelgenomen aan het onderzoek, na oproep via de scholengroep. Dit impliceert dat het mogelijk gaat om ouders die sowieso een grotere bereidheid vertonen om deel te nemen aan onderzoek en zich actiever engageren. Dit fenomeen is in eerder onderzoek uitgebreid beschreven als “participatiebias”, waarbij ouders met een hogere sociaaleconomische status, meer betrokkenheid of een hoger opleidingsniveau eerder geneigd zijn deel te nemen aan onderzoek, wat leidt tot systematische vertekening van de steekproef (Hawk et al., 2013).

Om de betrouwbaarheid en diepgang van het onderzoek te vergroten, werd een triangulatie van data en perspectieven toegepast. Door de kwantitatieve inzichten uit de vragenlijsten te combineren met de kwalitatieve gegevens uit de focusgroepen, ontstaat een meerlagig en genuanceerd beeld van het schoolkeuzeproces. Deze methodologische aanpak maakt het mogelijk om zowel algemene tendensen als contextuele nuances te begrijpen en verhoogt de validiteit van de onderzoeksresultaten.

Concreet tonen empirische studies aan dat ouders die actief deelnemen aan bevragingen systematisch verschillen van niet-deelnemers (Cebolla et al., 2025 en Pote et al., 2019). Hierdoor bestaat het risico op een selectiebias, wat de representativiteit van de bevindingen beperkt. Om die reden wordt in deze masterproef geen veralgemening nagestreefd. De resultaten moeten worden beschouwd als een eerste verkennende stap in een complex onderzoeksveld, met als aanbeveling om bij vervolgonderzoek gericht te investeren in bredere en meer inclusieve strategieën om een representatiever ouderpubliek te bereiken.

4. Resultaten¹

4.1 Retrospectief onderzoek via vragenlijst

4.1.1 Profiel ouders

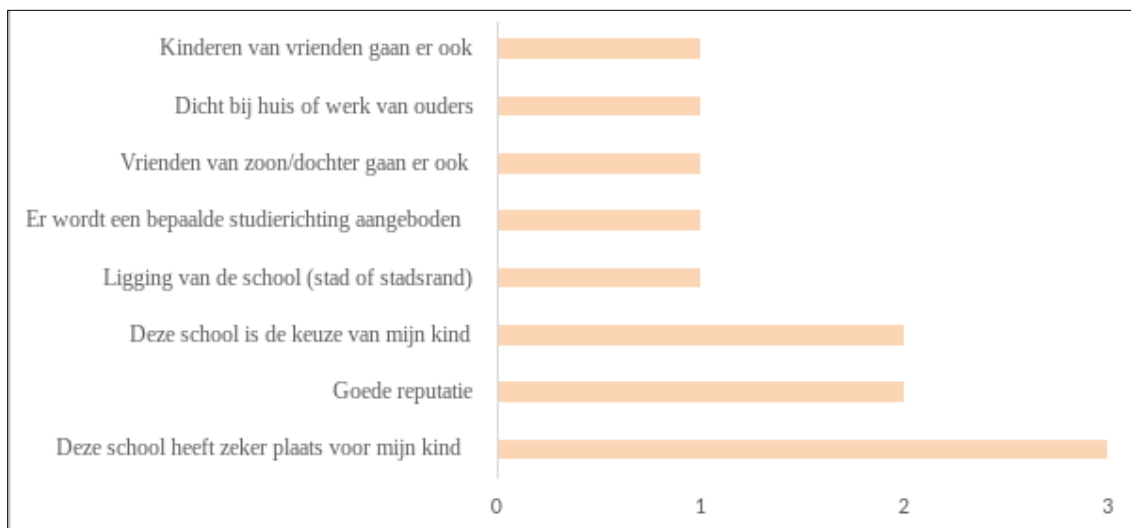
In de vragenlijst werd eerst achtergrondinformatie over de ouders bevraagd. Elf participanten geven aan de moeder te zijn van een kind en één participant is de vader (N=12). Vijf moeders geven aan hoogopgeleid te zijn, twee hebben een diploma hoger middelbaar onderwijs behaald, één een diploma lager middelbaar onderwijs, drie enkel lager onderwijs en in één geval heeft de moeder geen onderwijs genoten. Wat betreft het diploma van de vaders: bij drie participanten betreft het ‘hoger (niet-)universitair onderwijs’, bij drie andere ‘hoger middelbaar onderwijs’, één keer ‘lager middelbaar onderwijs’ en twee keer ‘lager onderwijs’. Anders dan bij de moeders hebben drie vaders geen onderwijs genoten. Negen participanten geven aan dat de moeder thuis het meest betrokken is bij de ondersteuning van het schoolwerk (N=12). In twee gezinnen neemt de zus deze rol op en in één gezin de vader. Tot slot geven vijf ouders aan dat ze reeds meer dan één kind hebben in het middelbaar onderwijs (N=12).

4.1.2 Belangrijkste factoren bij het maken van een schoolkeuze

Op de eerste plaats

Na de vragen die peilen naar achtergrondinformatie, moesten de ouders één stelling kiezen uit twintig opgesomde beweegredenen die voor hen de belangrijkste reden was om te kiezen voor de huidige middelbare school (zie bijlage 1). Drie ouders kozen voor de stelling: ‘*Deze school heeft zeker plaats voor mijn kind*’. De stellingen ‘*Goede reputatie*’ en ‘*Deze school is de keuze van mijn kind*’ werden elk door twee ouders gekozen. Daarnaast werden de volgende stellingen elk slechts één keer gekozen als meest doorslaggevende reden: ‘*Ligging van de school*’, ‘*Er wordt een bepaalde studierichting aangeboden*’, ‘*Vrienden van zoon/dochter gaan er ook*’, ‘*Dicht bij huis of werk van ouders*’ en ‘*Kinderen van vrienden gaan er ook*’. Een overzicht is te vinden in Figuur 2.

¹ Deze bevindingen zijn indicatief binnen het kader van een pilootstudie. De resultaten zijn niet veralgemeenbaar naar alle ouders binnen de betrokken scholen, noch naar ouders van andere Brusselse scholen. Het gaat om een verkennend, praktijkgericht onderzoek.

Figuur 2. Belangrijkste beweegredenen voor schoolkeuze uit vragenlijst

In een volgende vraag moesten ouders een top tien samenstellen. Dit door uit dezelfde twintig beweegredenen te selecteren welke voor hen de belangrijkste waren om te kiezen voor de huidige middelbare school. Ze rangschikten deze van 1 (meest belangrijk) tot 10 (minst belangrijk). Vijf ouders plaatsten nu een andere reden op de eerste plaats, dan degene die ze in de vorige vraag als ‘belangrijkste reden’ hadden opgegeven. Hier komen plots de stellingen ‘Traditie’ en ‘Zelfde scholengroep als basisschool’ mede als belangrijke motieven voor een schoolkeuze naar voren. Een volledig overzicht van de top 1-keuzes van de ouders is opgenomen in Figuur 3.

Figuur 3. Top 1 beweegredenen voor schoolkeuze uit vragenlijst

Top tien

Een analyse van de volledige top tien die ouders samenstelden, levert de volgende resultaten op. De twee redenen die ouders het vaakst in de top tien plaatsten, namelijk elk negen keer, zijn: *‘Dicht bij huis of werk van ouders’* en *‘Er wordt een bepaalde studierichting aangeboden’*. Deze factoren behaalden in de lijsten van negen ouders een gemiddelde rangorde (=M) van respectievelijk 5,67 (sd= 2,74) en 5,56 (sd= 3,21).

Daaropvolgend werden de beweegredenen *‘Ligging van de school’*, *‘Goed bereikbaar met het openbaar vervoer’* en *‘Vrienden van zoon/dochter gaan er ook’* elk acht keer in de top tien opgenomen. De gemiddelde rangordes voor deze factoren bedragen respectievelijk 5,88 (sd=2,30), 7,63 (sd=2,33) en 4,13 (sd=1,64).

Ook de redenen *‘Goede reputatie’* (gemiddelde rangorde = 5,14; sd = 3,53) en *‘Veilige weg naar school’* (gemiddelde rangorde = 6,29; sd = 3,04) werden door meer dan helft van de ouders opgenomen in hun top tien.

Tabel 2 geeft een volledig overzicht van de twintig beweegredenen waaruit ouders konden

kiezen om hun top tien samen te stellen en toont hoe vaak elke reden werd gekozen. Daarnaast wordt de gemiddelde rangorde weergegeven, die aanduidt op welke plaats binnen de top tien elke stelling gemiddeld werd gerangschikt. Hoe hoger de gemiddelde rangorde, hoe belangrijker deze reden werd geacht bij het maken van de schoolkeuze.

Top 10 beweegredenen om te kiezen voor een middelbare school	Frequentie in top 10	M	SD
Goede reputatie	7	5,14	3,53
Traditie	5	6,2	4,76
Ligging van de school	8	5,88	2,30
Goed bereikbaar met openbaar vervoer	8	7,63	2,33
Dicht bij huis of werk van ouders	9	5,67	2,74
Veilige weg naar school	7	6,29	3,04
Er wordt een bepaalde studierichting aangeboden	9	5,56	3,21
Het is een middenschool	6	6,5	2,26
Het is een methodeschool	4	7	2,94
Vrienden van zoon/dochter gaan er ook	8	4,13	1,64
Kinderen van vrienden gaan er ook	4	3,5	2,08
Zelfde school als basisschool	4	6	2,58
Zelfde scholengroep als basisschool	5	5	3,08
Het onderwijsnet	5	4,4	2,30
Deze school is de keuze van mijn kind	6	4,17	3,31
Zorg op school	6	4,83	3,37
De grootte van de school	6	7	2,68
Schoolpubliek	4	5,5	2,38
Deze school is snel volzet	4	4,5	3
Deze school heeft zeker plaats voor mijn kind	5	3,8	2,59

Tabel 2. Top 10 beweegredenen voor schoolkeuze uit vragenlijst

Figuur 4. Top 10 beweegredenen voor schoolkeuze uit vragenlijst

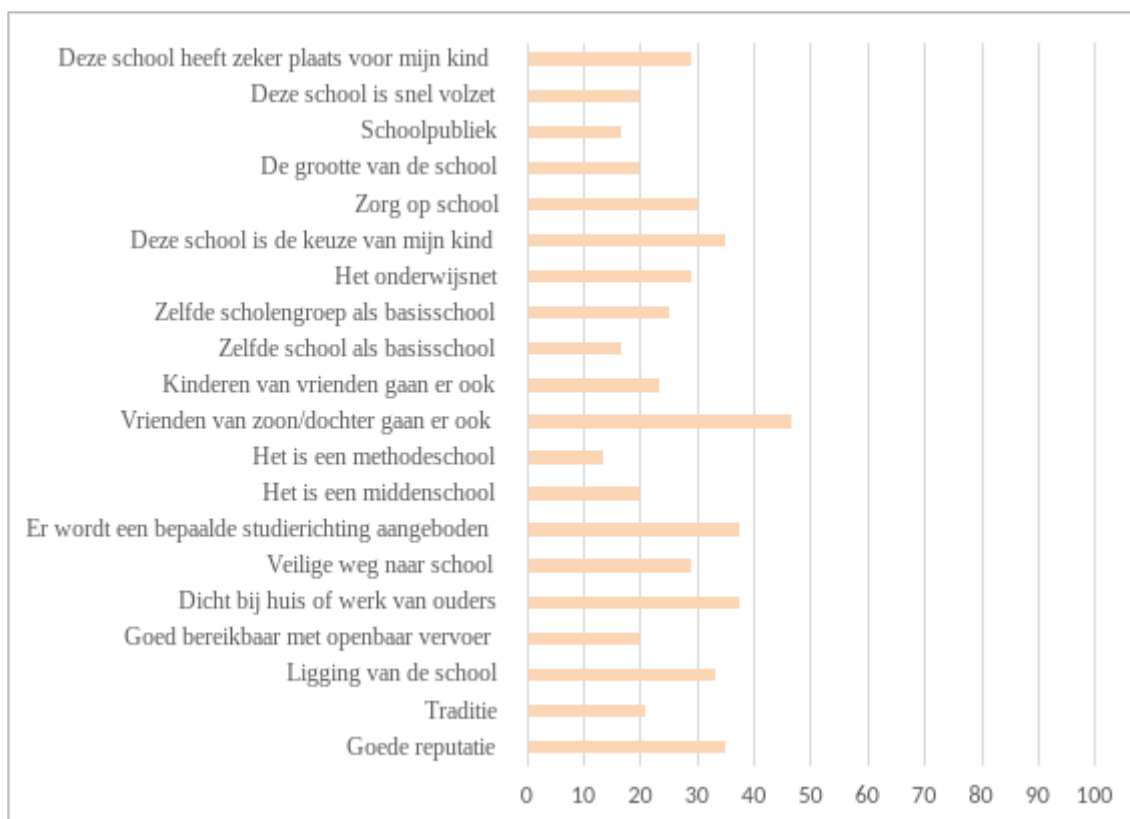
Gewogen scores

De gewogen gemiddelden voor elke stelling variëren van 16,67 tot 46,67. Deze werden bekomen door de vermenigvuldiging van hoe vaak een stelling in de top tien van de ouders staat met hoe hoog de stelling gemiddeld gerangschikt wordt. Waarbij een stelling op de eerste plaats een gewicht kreeg van “10” en een stelling op de laatste plaats een gewicht van “1”. De resultaten zijn omgezet naar een percentage zodat ze makkelijker kunnen worden geïnterpreteerd (N=12).

De hoogste score werd behaald voor de stelling ‘*Vrienden van zoon/dochter gaan er ook*’, namelijk 46,67%. De stellingen ‘*Dicht bij huis of werk van ouders*’ en ‘*Er wordt een bepaalde studierichting aangeboden*’ behalen de tweede hoogste score, namelijk 37,5%. Vervolgens hebben ook de stellingen ‘*Goede reputatie*’ en ‘*Ligging van de school*’ een hoge gewogen gemiddelde, respectievelijk 35% en 33,3%. Een volledig overzicht is terug te vinden in tabel 3.

Top 10 beweegredenen om te kiezen voor een middelbare school	Gewogen score op 100
Goede reputatie	35
Traditie	20,8
Ligging van de school	33,3
Goed bereikbaar met openbaar vervoer	20
Dicht bij huis of werk van ouders	37,5
Veilige weg naar school	29,2
Er wordt een bepaalde studierichting aangeboden	37,5
Het is een middenschool	20
Het is een methodeschool	13,3
Vrienden van zoon/dochter gaan er ook	46,7
Kinderen van vrienden gaan er ook	23,3
Zelfde school als basisschool	16,7
Zelfde scholengroep als basisschool	25
Het onderwijsnet	29,2
Deze school is de keuze van mijn kind	25
Zorg op school	30
De grootte van de school	20
Schoolpubliek	16,7
Deze school is snel volzet	20
Deze school heeft zeker plaats voor mijn kind	29,2

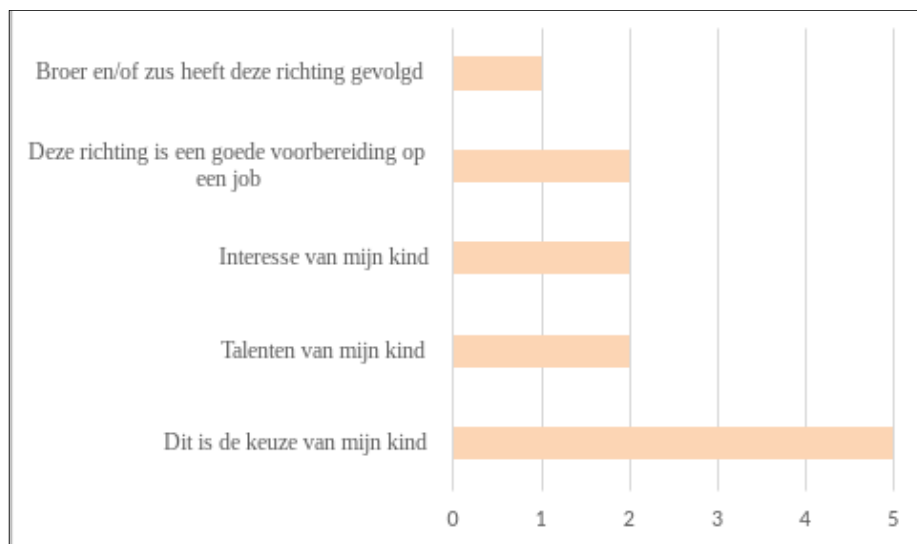
Tabel 3. Gewogen scores top 10 beweegredenen voor schoolkeuze uit vragenlijst

Figuur 5. Gewogen scores top 10 beweegredenen voor schoolkeuze uit vragenlijst

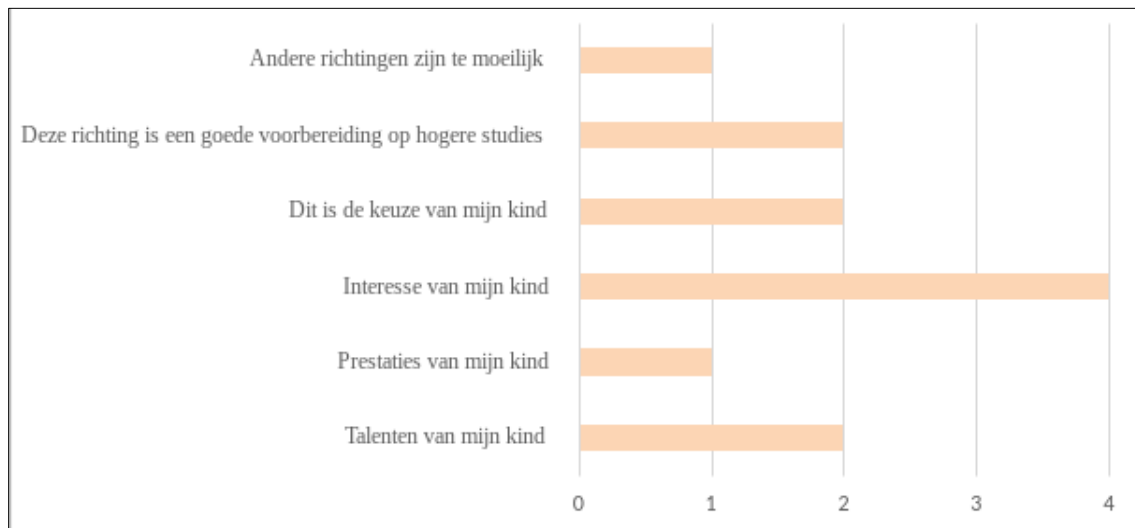
4.1.3 Belangrijkste factoren voor het kiezen van een studierichting *Op de eerste plaats*

Naast de motieven voor het maken van een schoolkeuze, werden ook de redenen bevraagd om te kiezen voor een studierichting. Gelijkaardig aan de eerste vraag over schoolkeuze, mochten ouders eerst één reden kiezen uit de vijftien voorgestelde stellingen (zie bijlage 1). Dit leverde het volgende resultaat op: vijf ouders kozen voor de stelling *‘Dit is de keuze van mijn kind’* als belangrijkste reden om een studierichting te kiezen. De stellingen *‘Talenten van mijn kind’*, *‘Interesse van mijn kind’* en *‘Deze richting is een goede voorbereiding op een job’* werden elk door twee ouders aangeduid als meest doorslaggevende reden. Tot slot selecteerde één ouder de stelling *‘Broer en/of zus heeft deze richting gevolgd’* als belangrijkste motief. Een overzicht is te vinden in figuur 6.

Figuur 6 6. Belangrijkste beweegredenen voor keuze studierichting uit vragenlijst

In een vervolgvraag werd ouders gevraagd om een top tien samen te stellen op basis van de vijftien keuzemogelijkheden. Deze top tien moest gerangschikt worden van 1 (meest belangrijk) tot 10 (minst belangrijk). Net zoals bij het vorige onderdeel blijkt dat niet elke ouder hier dezelfde reden op de eerste plaats zet als bij de vorige vraag. De stelling *‘Interesse van mijn kind’* werd het vaakst als belangrijkste reden aangeduid, namelijk door vier ouders. Daarnaast werden de stellingen *‘Talenten van mijn kind’*, *‘Dit is de keuze van mijn kind’* en *‘Deze richting is een goede voorbereiding op hogere studies’* elk door twee ouders op de eerste plaats gezet. Tot slot plaatste telkens één ouder de stelling *‘Prestaties van mijn kind’* en *‘Andere richtingen zijn te moeilijk’* bovenaan in zijn of haar top tien.

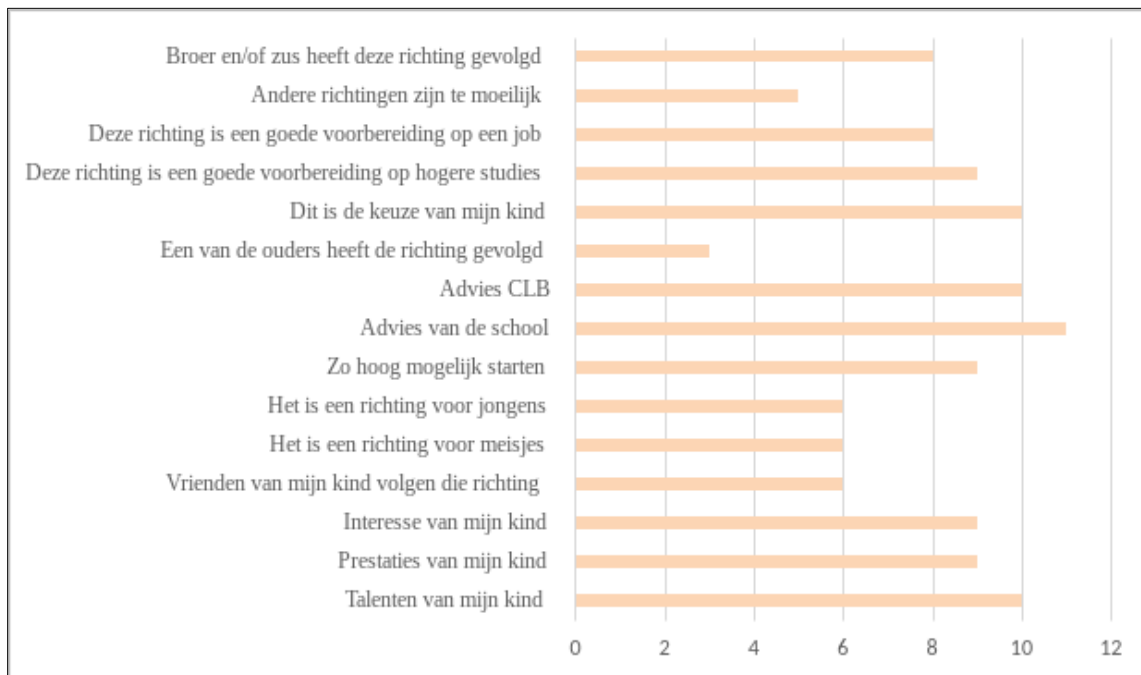
Figuur 7 7. Top 1 beweegredenen voor keuze studierichting uit vragenlijst

Top tien

Na analyse van de volledige top tien, blijft dat de ouders de stelling ‘*Advies van de school*’ het vaakst in hun top tien hebben geplaatst, namelijk elk keer. De stellingen ‘*Talenten van mijn kind*’, ‘*Advies van CLB*’ en ‘*Dit is de keuze van mijn kind*’ volgen met elk tien vermeldingen. Het volledige overzicht kan worden geraadpleegd in Tabel 4.

Top 10 beweegredenen om te kiezen voor een studierichting (vanaf het 3de middelbaar)	Frequentie in top 10	M	SD
Talenten van mijn kind	10	4,7	3,65
Prestaties van mijn kind	9	4,89	2,67
Interesse van mijn kind	9	2,89	2,03
Vrienden van mijn kind volgen die richting	6	6,17	3,49
Het is een richting voor meisjes	6	6,67	3,01
Het is een richting voor jongens	6	6,67	1,97
Zo hoog mogelijk starten	9	6,33	1,94
Advies van de school	11	6,18	2,14
Advies CLB	10	6,3	2,91
Een van de ouders heeft de richting gevolgd	3	6	3,46
Dit is de keuze van mijn kind	10	3	1,94
Deze richting is een goede voorbereiding op hogere studies	9	4,56	3,28
Deze richting is een goede voorbereiding op een job	8	7,25	2,19
Andere richtingen zijn te moeilijk	5	6,6	3,97
Broer en/of zus heeft deze richting gevolgd	8	6	2,07

Tabel 4. Top 10 beweegredenen voor keuze studierichting uit vragenlijst

Figuur 8 8. Top 10 beweegredenen voor keuze studierichting uit vragenlijst

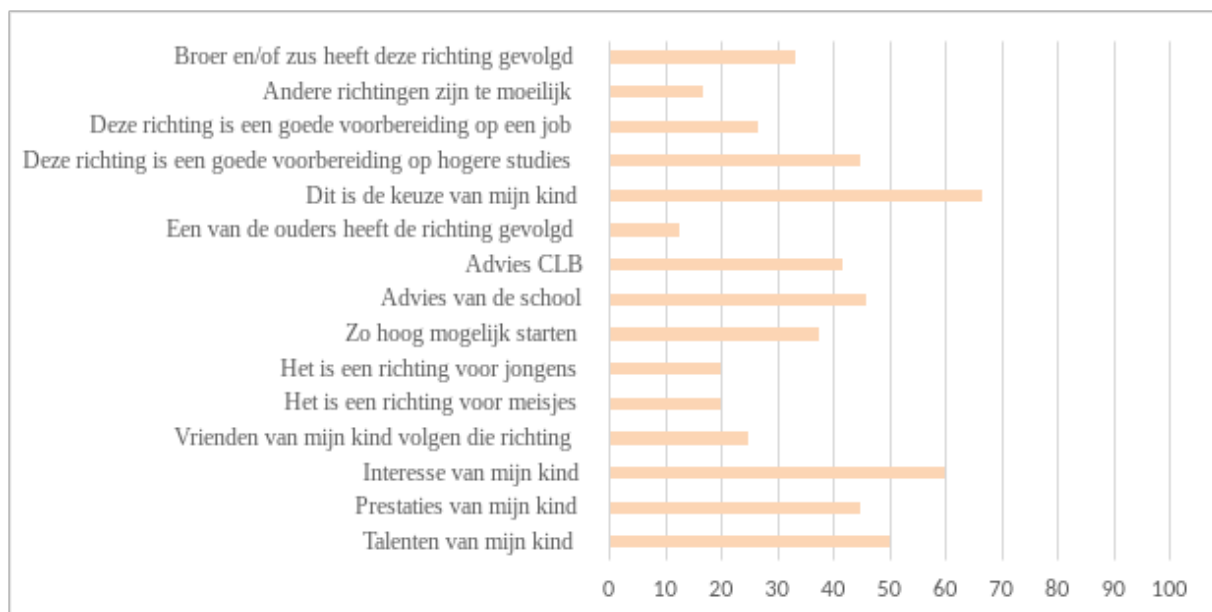
Gewogen scores

De gewogen gemiddelden werden ook voor de stellingen over het kiezen van een studierichting berekend. Opnieuw kreeg een stelling die het hoogst in de top tien van de ouders staat het gewicht '10' en werd aan de laatste plaats het gewicht '1' toegekend. Het gewogen gemiddelde werd berekend door de vermenigvuldiging van hoe vaak ouders een stelling in hun top tien plaatsten met hoe hoog de stelling gemiddeld gerangschikt werd.

Het hoogste gewogen gemiddelde is 66,7 en hoort bij de stelling '*Dit is de keuze van mijn kind*'. Vervolgens kennen ook de stellingen '*Interesse van mijn kind*' en '*Talenten van mijn kind*' een hoog gewogen gemiddelde, respectievelijk 60 en 50. Het volledig overzicht van de gewogen scores wordt weergegeven in Tabel 5.

Top 10 beweegredenen om te kiezen voor een studierichting (vanaf het 3de middelbaar)	Gewogen score op 100
Talenten van mijn kind	50
Prestaties van mijn kind	45
Interesse van mijn kind	60
Vrienden van mijn kind volgen die richting	25
Het is een richting voor meisjes	20
Het is een richting voor jongens	20
Zo hoog mogelijk starten	37,5
Advies van de school	45,8
Advies CLB	41,7
Een van de ouders heeft de richting gevolgd	12,5
Dit is de keuze van mijn kind	66,7
Deze richting is een goede voorbereiding op hogere studies	45
Deze richting is een goede voorbereiding op een job	26,7
Andere richtingen zijn te moeilijk	16,7
Broer en/of zus heeft deze richting gevolgd	33,3

Tabel 5. Gewogen scores op top 10 beweegredenen voor keuze studierichting

Figuur 9. Gewogen scores op top 10 beweegredenen voor keuze studierichting

4.1.4 Informatiekanalen

Acht ouders geven aan informatie te hebben ontvangen bij de overstap van de lagere school naar het middelbaar onderwijs. Vier van de twaalf ouders rapporteerden echter geen informatie te hebben gekregen. Opmerkelijk is dat twee ouders aangaven op het einde van de lagere school geen studieadvies te hebben ontvangen.

4.2 Toekomstgericht onderzoek via focusgroep

De focusgroep biedt inzicht in de ervaringen en overwegingen van drie Brusselse ouders: Thibault, Wim en Sarah. Elk van hen heeft momenteel een kind in het vijfde leerjaar en is op zijn of haar eigen manier op zoek naar een geschikte middelbare school. Hun persoonlijke verhalen werpen licht op de tweede, toekomstgerichte onderzoeksvraag: “Welke overwegingen spelen mee bij ouders van kinderen uit het vijfde leerjaar van het lager onderwijs, en hoe beïnvloeden deze hun persoonlijke keuzeproces voor een secundaire school?”

4.2.1 Eerste gedachten bij schoolkeuze

Thibault is vader van een groot gezin. Twee van zijn oudere dochters bevinden zich al verder in hun schoolloopbaan, wat ertoe bijdraagt dat hij minder bezorgd is over de schoolkeuze voor zijn jongste dochter. Voor haar ligt de keuze grotendeels vast: zij zal naar dezelfde school gaan als een van haar oudere zussen. De schoolkeuze is in dit geval dus sterk ingegeven door traditie binnen het gezin.

“Ja, en we hebben natuurlijk voor die school gekozen. (...) Omwille van traditie, dus nummer twee, door het feit dat onze dochter ook vroeger daar is gaan studeren. (...) Dus ja, het is een beetje traditie, eigenlijk meer dan.” (Thibault, 2025, p.20)

Hoewel Thibault erkent dat het huidige schoolkeuzesysteem veel stress veroorzaakt, gelooft hij dat zijn kinderen uiteindelijk wel hun weg zullen vinden. Bij het maken van een schoolkeuze acht hij bepaalde criteria belangrijk, maar over het algemeen maakt hij zich weinig zorgen. Hij baseert zich voornamelijk op informatie die hij krijgt van zijn kinderen, hun vrienden en zijn eigen kennissenkring. Volgens hem bieden deze bronnen het meest betrouwbare en eerlijke beeld van de werking van secundaire scholen.

Wim is daarentegen een vader die zich wél zorgen maakt over de schoolkeuze en het toewijzingssysteem omschrijft als een soort loterij:

“Dat er de facto geen vrije schoolkeuze is, eigenlijk.” (Wim, 2025, p.4).

Hij stelt alles in het werk om ervoor te zorgen dat zijn dochter wordt toegelaten tot de school van hun voorkeur. Eén van de strategieën die hij overweegt, en waarvan hij weet dat deze courant is bij Brusselse ouders, is het combineren van een zogenoemde ‘magneetschool’ met een minder populaire school bij het indienen van de voorkeuren. Wim is zijn zoektocht gestart met het verzamelen van informatie via de website van de overheid. Hij stelde een overzicht op van alle Nederlandstalige secundaire scholen in Brussel, raadpleegde zoveel mogelijk

schoolwebsites en bezocht verschillende scholen tijdens hun opendeurdagen. Deelname aan dit onderzoek breidde zijn perspectief verder uit, doordat hij de kans kreeg om ook de ervaringen en bekommernissen van andere ouders te horen.

De derde ouder die inzicht bood in haar schoolkeuzeproces is Sarah. Zij is eveneens moeder van een dochter in het vijfde leerjaar en heeft haar blik reeds gericht op drie nabijgelegen secundaire scholen. Omdat zij zelf niet in België naar school ging, is ze minder vertrouwd met het Belgische onderwijssysteem. Hierdoor ervaart zij het als moeilijk om haar weg te vinden binnen het schoolkeuzesysteem en om toegang te krijgen tot duidelijke en bruikbare informatie. Sarah hecht veel belang aan de ligging van de school: ze zoekt bewust naar een school die zich in de buurt bevindt, maar tegelijk voldoende streng is in haar beleid en verwachtingen.

4.2.2 Informatiekanalen

Alle drie de ouders gaven aan dat zij persoonlijke contacten inschakelden om informatie te verzamelen over mogelijke secundaire scholen. Hiermee verwezen zij zowel naar bevriende ouders als naar vrienden van hun eigen kinderen (leerlingen die uit eerste hand of via anderen nuttige informatie konden geven over scholen). Voor Sarah vormde ook het infomoment op de school zelf een belangrijk informatiekanaal. Wim ging nog een stap verder en raadpleegde algemene informatie via de website van de Vlaamse overheid. Daarnaast woonde hij een infosessie van het CLB bij, die volgens hem erg verhelderend was:

“... van belang om de spelregels ten minste al te begrijpen en dat was eigenlijk heel goed uitgelegd.” (Wim, 2025, p.5)

Opmerkelijk daarbij was dat de infosessie plaatsvond vóór de opendeurdagen van de scholen, en voor Wim dus de eerste stap vormde in het keuzeproces. Verder gaven zowel Sarah als Wim aan dat zij zich op dit moment onvoldoende geïnformeerd voelen door de lagere school. Zij vermoeden dat de begeleiding vanuit de basisschool pas op gang zal komen wanneer hun kind in het zesde leerjaar zit. Beide ouders ervaren dit als een gemiste kans, aangezien, zoals Wim het verwoordde: *“...iedereen aanraadt om in het vijfde leerjaar al te beginnen.”*

4.2.3 Belangrijkste factoren bij het maken van een schoolkeuze

Alle drie de ouders beschouwen zowel ‘goede bereikbaarheid’ als ‘nabijheid van de school’ als twee van de belangrijkste factoren in het schoolkeuzeproces. De accenten die zij hierbij leggen, verschillen echter van elkaar.

Thibault stelt dat bereikbaarheid niet even doorslaggevend is als onderwijskwaliteit, maar dat afstand toch een bepalende rol speelt. Ongeacht de kwaliteit van het onderwijs, valt een school die meer dan dertig minuten fietsen vergt af. Volgens hem is het nemen van de auto in Brussel geen realistische optie, waardoor de school per fiets vlot bereikbaar moet zijn. Wim deelt deze opvatting, maar benadrukt daarnaast ook het belang van verkeersveiligheid. Een school die enkel bereikbaar is via gevaarlijke kruispunten of, zoals hij het verwoordt, “*nabij een onaangenaam metrostation ligt*” (Wim, 2025, p.7), wordt uitgesloten. Hij stelt:

“Bepaalde scholen, al zijn ze superinteressant eigenlijk, gaan toch niet op het lijstje belanden omdat ze op een veel te moeilijk bereikbare plek liggen.”(Wim, 2025, p.7).

Sarah legt vooral de nadruk op nabijheid. Voor haar is het cruciaal dat de school dicht bij huis ligt, aangezien er in het secundair onderwijs geen naschoolse opvang wordt voorzien en zij haar dochter niet dagelijks kan ophalen.

Naast bereikbaarheid en afstand hechten de ouders ook veel belang aan het pedagogisch project en het gevoerde schoolbeleid. Alle drie geven aan te willen kiezen voor een school waarvan de aanpak aansluit bij de noden van hun kind. Thibault voegt daaraan toe dat niet enkel de inhoud van het pedagogisch project, maar ook de mate waarin dit beleid effectief wordt nageleefd, voor hem een rol speelt. Een school die zich aantrekkelijk presenteert, maar waarvan uit persoonlijke opzoekingen of informele bronnen blijkt dat de praktijk anders is dan het officiële discours, wordt door hem niet in overweging genomen.

Individuele top 10 schoolkeuze

Nadat ouders eerst één factor mochten aanduiden die zij als meest doorslaggevend beschouwden, werd hen vervolgens gevraagd om een persoonlijke top tien samen te stellen. Hiervoor dienden zij een selectie te maken uit twintig mogelijke beweegredenen om te kiezen voor een school. De resultaten van deze worden weergegeven in Tabel 6. Een opvallende vaststelling is dat de factor ‘*Goed bereikbaar met het openbaar vervoer*’ bij alle ouders in de top tien. Uit het focusgesprek blijkt echter dat ouders hiermee in de praktijk eerder algemene bereikbaarheid bedoelen. De term ‘openbaar vervoer’ werd namelijk door geen van de ouders expliciet vermeld.

	Thibault	Wim	Sarah
1	Traditie	Deze school heeft zeker plaats voor mijn kind	Dichtbij huis/werk van ouders
2	Zelfde school als basisschool	De grootte van de school	Goed bereikbaar met het openbaar vervoer
3	Zorg op school	Zorg op school	Goede reputatie
4	Goed bereikbaar met het openbaar vervoer	Deze school is de keuze van mijn kind	Traditie
5	Veilige weg naar school	Schoolpubliek	Veilige weg naar school
6	Dichtbij huis/werk ouders	Ligging van de school + Goed bereikbaar met het openbaar vervoer + Veilige weg naar school	Ligging van de school
7	Er wordt een bepaalde studierichting aangeboden	Kinderen van vrienden gaan er ook + Goede reputatie	Er wordt een bepaalde studierichting aangeboden
8	Deze school heeft zeker plaats voor mijn kind	/	Deze school heeft zeker plaats voor mijn kind
9	Het onderwijsnet	/	Zorg op school
10	Vrienden van zoon/dochter gaan er ook + Schoolpubliek (gedeelde tiende plaats)	/	/

Tabel 6. Individuele top 10 beweegredenen voor schoolkeuze uit focusgroep

Gezamenlijke top 10 schoolkeuze

Uit de gegevens blijkt dat ouders voornamelijk praktische overwegingen naar voren schuiven bij het maken van een schoolkeuze. De meest genoemde redenen zijn een goede bereikbaarheid met het openbaar vervoer, de nabijheid van de school tot huis of werk en een veilige route van en naar school. Daarnaast worden ook traditie, de zekerheid dat er plaats is op de school, de aanwezige zorgvoorzieningen en de reputatie van de school frequent aangehaald.

1	Goed bereikbaar met het openbaar vervoer
2	Dicht bij huis/werk ouders
3	Veilige weg naar school
4	Traditie
5	Deze school heeft zeker plaats voor mijn kind
6	Zorg op school
7	Goede reputatie

Tabel 7. Gezamenlijk top 10 beweegredenen voor schoolkeuze uit focusgroep

4.2.4 Belangrijkste factoren voor het kiezen van een studierichting

Individuele top 10

Uit de focusgroep blijkt dat bij de keuze voor een studierichting vooral de talenten, interesses en prestaties van het kind centraal staan. De uiteindelijke beslissing ligt in belangrijke mate

bij het kind zelf. Toch krijgen ook externe adviezen, zoals die van de school of het CLB, een relatief hoge plaats in de rangorde.

	Thibault	Wim	Sarah
1	Interesse van mijn kind	Talenten van mijn kind	Interesses van mijn kind
2	Talenten van mijn kind	Interesses van mijn kind	Prestaties van mijn kind
3	Prestaties van mijn kind	Prestaties van mijn kind	Advies van school
4	Advies van CLB	Advies van de school + Advies van CLB	Deze richting is een goede voorbereiding op hogere studies
5	Advies van de school	(“Afhankelijk van de eerste drie criteria.”) Deze richting is een goede voorbereiding op hogere studies + een job	Deze richting is een goede voorbereiding op een job
6	Dit is de keuze van mijn kind		Talenten van mijn kind
7	Deze richting is een goede voorbereiding op hogere studies		
8	Deze richting is een goede voorbereiding op een job		

Tabel 8. Individuele top 10 beweegredenen voor keuze studierichting uit focusgroep

Gezamenlijke top 10

Vervolgens vroegen we de ouders om tot een gezamenlijke top tien te komen, doormiddel van discussie een consensus. De resultaten tonen aan dat ouders bij de keuze van een studierichting vooral rekening houden met kenmerken van hun kind. De prestaties en interesses van het kind, evenals de wens van het kind zelf, worden het vaakst genoemd. Ook het advies van de school blijkt een belangrijke rol te spelen. Daarnaast worden toekomstgerichte overwegingen, zoals de voorbereiding op hogere studies of op de arbeidsmarkt, ook regelmatig aangehaald.

1	Prestaties van mijn kind
2	Interesses van mijn kind + Dit is de keuze van mijn kind
3	Advies van de school
4	Deze richting is een goede voorbereiding op hogere studies
5	Deze richting is een goede voorbereiding op een job

Tabel 9. Gezamenlijk top 10 beweegredenen voor keuze studierichting uit focusgroep

5. Discussie

5.1 Interpretatie van de resultaten

Vooraleer we overgaan tot de discussie, is het belangrijk te benadrukken dat de bevindingen indicatief zijn binnen het kader van een pilootstudie. De resultaten kunnen dan ook niet worden veralgemeend naar alle ouders van de betrokken scholen, noch naar ouders van andere Brusselse scholen. Het betreft een verkennend, praktijkgericht onderzoek. In deze discussie formuleren we een antwoord op de centrale onderzoeksvraag: “Wat zijn de beweegredenen van ouders bij het kiezen van een Brusselse secundaire school voor hun kind na het basisonderwijs?” Daarnaast wordt gereflecteerd op twee deelvragen: (1) *“Hoe blikken ouders van leerlingen terug op de gemaakte schoolkeuze na één jaar in de eerste graad van het secundair onderwijs?”* en (2) *“Welke overwegingen spelen mee bij ouders van kinderen uit het vijfde en zesde leerjaar van het lager onderwijs, en hoe beïnvloeden deze hun persoonlijke keuzeproces voor een secundaire school?”*

Uit de retrospectieve vragenlijst blijkt dat ouders uiteenlopende motieven hanteren bij het maken van een schoolkeuze voor hun kind. De meest frequent vermelde redenen zijn de garantie op een plaats, de reputatie van de school en de voorkeur van het kind. Wanneer ouders echter gevraagd werd om de voorgelegde factoren te rangschikken, bleken nabijheid, het aanbod aan studierichtingen, een goede bereikbaarheid via openbaar vervoer, een goede reputatie en een veilige verplaatsing van en naar de school zwaarder door te wegen in hun uiteindelijke beslissing. Hoewel nabijheid in de literatuur niet stevast als primaire keuzeparameter wordt aangemerkt, wordt deze factor in verband gebracht met de sociaaleconomische status (SES) van ouders. Versloot (1990) beschouwt SES als een overkoepelende achtergrondvariabele in het schoolkeuzeproces. Boone en collega's (2018) bouwen hierop voort en stellen vast dat ouders met een hogere SES vaker bereid zijn een grotere afstand af te leggen om een kwalitatieve school te bereiken, terwijl ouders met een lagere SES ‘nabijheid’ als doorslaggevend beschouwen.

Ook in de toekomstgerichte focusgroep kwamen grotendeels dezelfde factoren naar voren als in de vragenlijst. Voor Thibault, Wim en Sarah behoorden een goede bereikbaarheid, nabijheid en een veilige verplaatsing van en naar de school tot de drie belangrijkste overwegingen, wat in lijn ligt met de resultaten uit het kwantitatieve luik. Daarnaast wezen zij ook op het belang van ‘traditie’ en de specifieke ligging van de school. Opvallend is dat geografische kenmerken,

zoals nabijheid, bereikbaarheid en een veilige verplaatsing, een centrale rol spelen in het schoolkeuzeproces van ouders. Dat deze factoren sterk doorwegen, is niet verrassend binnen de stedelijke context van Brussel, waar mobiliteit, verkeersdruk en afstand tot scholen reële bezorgdheden vormen voor ouders.

In het huidige onderzoek werd niet specifiek gefocust op de relatie tussen schoolkeuze en sociaaleconomische status van ouders, maar contextuele aanwijzingen suggereren dat één van de drie respondenten uit de focusgroep zich vermoedelijk in een lagere SES-positie bevond. Opmerkelijk is dat deze respondent expliciet ‘afstand tot de school’ aanhaalde als bepalende factor bij de schoolkeuze. Dit sluit aan bij eerdere bevindingen die aangeven dat ouders met een lagere SES hun beslissing vaker laten afhangen van praktische factoren zoals nabijheid en bereikbaarheid (Boone et al., 2018). Een mogelijke verklaring hiervoor ligt in een beperkte toegang tot informatie. Zowel uit de literatuur als uit onze gegevens blijkt dat de toegang tot duidelijke en tijdige informatie een essentiële rol speelt in het keuzeproces (Nouwen & Vandenbroucke, 2011). Toch ervaren veel ouders, in het bijzonder ouders met een lagere SES, barrières in het vergaren van informatie. Vanuit de basisschool wordt vaak onvoldoende geïnformeerd over de overgang naar het secundair onderwijs. Dit is problematisch, aangezien het schoolkeuzeproces, zoals beschreven door Ten Broeke et al. (2004), vier fasen doorloopt: de oriëntatie-, keuze-, bezoek- en beslissingsfase. De oriëntatiefase, waarin ouders informatie verzamelen via websites, brochures of infoavonden, vormt de basis voor het verdere traject (Ten Broeke et al., 2004). Wanneer deze eerste fase verstoord wordt door een gebrek aan informatie, kan dat leiden tot minder doordachte of zelfs noodgedwongen schoolkeuzes. Dit raakt niet alleen het individuele kind, maar heeft bredere implicaties voor onderwijskansengelijkheid. Het verbeteren van informatieverstrekking, vooral voor kwetsbare groepen, is daarom een cruciale hefboom in het bevorderen van een rechtvaardige schoolkeuze.

Naast beperkte informatie speelt ook de toegankelijkheid van de voorkeurschool een rol. Bestaande literatuur wijst op belemmerende factoren zoals voorrangregels en capaciteitsproblemen (Lievens & Vernimme, 2017; Van Canegem, 2024). Deze obstakels kwamen ook naar voren in ons onderzoek. Eén respondent gaf aan gebruik te maken van een ‘techniek’ waarbij hij een zogenaamde ‘magneetschool’ verwisselt met een minder populaire school in de inschrijvingsprocedure, om zo de slaagkans op een plaats te vergroten. Dit illustreert dat de toegang tot de voorkeurschool niet vanzelfsprekend is en dat ouders zich bewust zijn van deze ongelijkheid. Deze realiteit staat in contrast met het principe van passieve

onderwijsvrijheid, dat ouders net het recht moet bieden om vrij een school te kiezen voor hun kind.

Een opvallend gemeenschappelijk thema bij alle drie de ouders is het belang dat wordt gehecht aan bereikbaarheid en een veilige weg naar school. Voor elk van hen vormt dit een essentieel criterium binnen het keuzeproces. Waar Thibault en Wim vooral nadruk leggen op de praktische bereikbaarheid per fiets en de verkeersveiligheid onderweg, benadrukt Sarah eerder de nabijheid van de school in termen van fysieke afstand tot de woning. Voor haar betekent ‘goede bereikbaarheid’ vooral ‘ dicht bij huis’, eerder dan bijvoorbeeld vlotte toegang met de fiets of het openbaar vervoer.

Tot slot kwam ook het belang van het studietoelaanbod als een centrale bevinding uit dit onderzoek naar voren. Deze factor, die ook in de literatuur wordt aangestipt, onder meer in het Canadese onderzoek van Bélanger (2011), kwam duidelijk naar voren in onze data. Ouders blijken al bij de overstap naar het secundair onderwijs na te denken over mogelijke studietoelaanbodes en zoeken daarbij doelgericht naar scholen die de gewenste studietoelaanbodes aanbieden. Dit duidt op een strategische benadering van schooltoelaanbode, waarbij inhoudelijke afstemming een prominente rol speelt.

Samengevat blijkt het schooltoelaanbodeproces sterk beïnvloed door geografische kenmerken. Daarnaast bemoeilijken beperkte informatie en structurele barrières, zoals voorrangregels, de toegang tot de voorkeursohool. Een betere informatievoorziening voor alle ouders en ondersteuning zijn cruciaal om gelijke onderwijstansen te bevorderen.

5.2 Beperkingen van het onderzoek

Hoewel deze studie waardevolle inzichten biedt in het keuzeproces van ouders voor een Brusselse secundaire school, zijn er meerdere beperkingen waarmee rekening moet worden gehouden.

Ten eerste betreft het een pilootstudie met een verkennend en beschrijvend karakter. De steekproef was beperkt in omvang, waardoor de resultaten niet veralgemeend kunnen worden naar de gehele populatie van Brusselse ouders. De bevindingen zijn dus indicatief en dienen met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden. Daarnaast bleek het methodologisch uitdagend om onderzoek te voeren met ouders. Zo werd vastgesteld dat de lange of complexe vragenlijsten vaak niet volledig werden ingevuld. Dit wijst op een mogelijke mismatch tussen

de gekozen onderzoeksinstrumenten en de leefwereld of beschikbare tijd van ouders. Ook de onlinefocusgroepen liepen niet zoals gepland. Ondanks vele inschrijvingen, daagde het merendeel van de ouders uiteindelijk niet op. Deze lage respons kan te wijten zijn aan factoren zoals beperkte digitale toegang, tijdsdruk of andere zaken. In toekomstig onderzoek is het daarom aangewezen om alternatieve methodes te overwegen, zoals kortere vragenlijsten, fysieke ontmoetingen of samenwerking met actoren in de buurt of op school.

Een bijkomende beperking is dat de achtergrondgegevens van de respondenten, zoals de opleidingsniveau, beroep, thuistaal of migratieachtergrond, niet systematisch werden verzameld. Hierdoor blijft het moeilijk om na te gaan in welke mate sociaaleconomische factoren daadwerkelijk een invloed hebben op de gemaakte keuzes. Gezien het belang van deze variabelen in de literatuur, is het aanbevolen om ze in vervolgonderzoek expliciet mee te nemen. Verder is het belangrijk om stil te staan bij de beperkingen van de gebruikte analysemethode in de vragenlijst. Ouders werden gevraagd om een top tien van factoren samen te stellen die hun schoolkeuze beïnvloedden. Dit betekent dat de analyse zich beperkt tot de percepties over de meest prioritaire motieven. De afwezigheid van een bepaalde factor in deze top tien betekent echter niet noodzakelijk dat deze als onbelangrijk werd beschouwd. Het is dus mogelijk dat waardevolle informatie over minder prioritaire, maar wel betekenisvolle overwegingen, buiten beeld is gebleven. Hierdoor ontstaat een gedeeltelijk beeld van het keuzemotief, dat in vervolgonderzoek verder verfijnd zou kunnen worden door bijvoorbeeld open antwoorden of interviews waarin ook “minder belangrijke” factoren aan bod kunnen komen.

Tot slot willen we benadrukken dat dit onderzoek bewust vertrekt vanuit het perspectief van ouders. Hoewel het schoolkeuzeprocess vaak wordt benaderd vanuit beleid of schoolorganisaties, blijft het ouderperspectief onderbelicht in onderzoek. Precies daarom is de nood aan dit soort studies bijzonder groot. Ondanks de methodologische uitdagingen, zoals beperkte respons, moeilijk bereikbare doelgroepen of onvolledige ingevulde vragenlijsten, blijft het cruciaal om ouders als centrale actoren te betrekken bij het begrijpen van het schoolkeuzeprocess. Hun ervaringen, verwachtingen en overwegingen vormen een essentiële basis voor beleid dat daadwerkelijk aansluit bij de realiteit van gezinnen in een stedelijke context zoals Brussel. Verdere investering in onderzoek dat vertrekt vanuit hun stem is dan ook niet alleen wenselijk, maar noodzakelijk.

5.3 Aanbevelingen voor praktijk en vervolgonderzoek

5.3.1 Aanbevelingen voor de praktijk

1. Versterk de informatieverstrekking via basisscholen: Basisscholen kunnen een centrale rol spelen in het tijdig en helder informeren van ouders over de overstap naar het secundair onderwijs. Dit omvat onder meer uitleg over studierichtingen, inschrijvingsprocedures, keuzemogelijkheden en capaciteitsregels. Meertalige communicatie en visuele ondersteuning kunnen hierbij drempelverlagend werken.
2. Stimuleer ouderbetrokkenheid in het keuzeproces: Het is aangewezen om al in de derde graad van het lager onderwijs in te zetten op informatie- en begeleidingsmomenten voor ouders, bijvoorbeeld via infoavonden, klasgesprekken of individuele gesprekken met leerkrachten of CLB-medewerkers.
3. Werk samen met andere actoren: Om sociaal kwetsbare ouders beter te bereiken, kunnen scholen samenwerken met vertrouwde actoren. Dit verhoogt de toegankelijkheid en het vertrouwen, en verlaagt de kans op uitval in het informatieproces.
4. Voorzie begeleiding op maat: Het voorzien van laagdrempelige keuzetools, infobrochures of stappenplannen kan ouders helpen bij het oriënteren op scholen en studierichtingen.
5. Herbekijk het beleid rond inschrijvingsprocedures: Capaciteitsproblemen en voorrangsregels bemoeilijken de toegang tot de voorkeurschool. Beleidsmakers dienen te reflecteren over de impact van deze procedures op kansengelijkheid en dienen te onderzoeken hoe vrije schoolkeuze gecombineerd kan worden met meer transparantie en rechtvaardigheid.

5.3.2 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

1. Breid de steekproef uit en verhoog de diversiteit: Vervolgonderzoek kan baat hebben bij een grotere en meer diverse groep respondenten, zodat uitspraken betrouwbaarder en meer representatief worden voor de Brusselse ouderpopulatie.
2. Verzamel systematisch achtergrondkenmerken: Door gegevens te verzamelen over de SES van ouders, kunnen verbanden tussen deze factoren en schoolkeuze beter worden geanalyseerd.
3. Zet in op alternatieve en participatieve methoden: Om ouders actiever te betrekken en meer respons te genereren, kunnen andere methoden overwogen worden, zoals fysieke focusgroepen op school, participatieve werkvormen of samenwerking met vertrouwensfiguren.

4. Onderzoek ook minder prioritaire motieven: Aangezien dit onderzoek zich beperkt tot de top 10 van motieven per ouder, kan vervolgonderzoek verder exploreren welke motieven minder vaak als prioritair worden aangeduid, maar toch betekenisvol zijn in het keuzeproces.
5. Voer een longitudinaal onderzoek naar het keuzeproces: Een onderzoek dat het traject van ouders volgt van de eerste oriëntatie tot de eerste ervaringen in het secundair onderwijs kan waardevolle inzichten opleveren. Het is daarbij cruciaal om ouders reeds in het vijfde leerjaar te betrekken, aangezien het keuzeproces vaak al ruim is voor het zesde leerjaar begint. Vander Stuyft (2015) wijst erop dat veel ouders in deze fase al actief beginnen te reflecteren over schoolkeuze, zich informeren via netwerken of scholen beginnen te bezoeken. Door het onderzoek vanaf het vijfde leerjaar op te starten, kunnen meer vroege invloeden en twijfels in kaart worden gebracht, wat toelaat om gericht ondersteuning te bieden.

6. Conclusie

Deze masterproef onderzocht welke beweegredenen ouders hanteren bij het maken van een schoolkeuze voor het secundair onderwijs, na de overgang vanuit het basisonderwijs. Via een combinatie van kwantitatieve data (vragenlijst) en kwalitatieve inzichten (focusgroep) werd een beter begrip ontwikkeld van hoe ouders hun keuzeproces vormgeven, welke factoren zij belangrijk vinden en hoe informatie hierbij wordt verzameld en geïnterpreteerd. De resultaten bevestigen het beeld uit de literatuur dat het schoolkeuzeproces complex en meerlagig is. Factoren zoals nabijheid, bereikbaarheid en het pedagogisch project van een school spelen een centrale rol. Tegelijk toonde het onderzoek aan dat sommige ouders zich onvoldoende geïnformeerd voelen, zeker in de vroege fases van het keuzeproces. Hoewel de bevindingen grotendeels in lijn liggen met eerder onderzoek, illustreert deze studie dat het thema schoolkeuze in de Brusselse context specifieke uitdagingen en nuances kent. De beperkte omvang van de steekproef vormt een duidelijke beperking, maar biedt tegelijk richting voor vervolgonderzoek. Samenvattend toont dit onderzoek aan dat de schoolkeuze voor ouders niet louter een praktische beslissing is, maar een proces dat emotioneel, strategisch en contextueel geladen is.

BIBLIOGRAFIE

- Agirdag, O. (2011). *De zwarte doos van schoolsegregatie geopend: een mixed-method onderzoek naar de effecten van schoolcompositie op de onderwijsprestaties, het zelfbeeld en het schoolwelbevinden van de leerlingen in het lager onderwijs met bijzondere aandacht voor intermediaire processen*. Universiteit Gent. <https://biblio.ugent.be/publication/1974548>
- Agirdag, O. (2016). *Etnische diversiteit in het onderwijs*. In B. Eidhof, M. Van Houtte, & M. Vermeulen (Eds.), *Sociologen over onderwijs: Inzichten, praktijken en kritieken* (pp. 281–307). Garant.
- Aliaj, E. (2023). *Welke factoren beïnvloeden kwetsbare Brusselse jongeren bij het maken van hun studiekeuze?* (Masterproef). Vrije Universiteit Brussel.
- Bakker, J. (2012). *Cultureel-etnische segregatie in het onderwijs: achtergronden, oorzaken en waarom te bestrijden*. *Pedagogiek*, 32(2), 104–128. <https://doi.org/10.5117/ped2012.2.bake>
- Bélanger, N. (2011). *Le choix de l'école secondaire de langue française en Ontario par les parents*. *Lien social et Politiques*, 66, 197–223. <https://doi.org/10.7202/1008879ar>
- Bjerre-Nielsen, A., Christensen, L. S., Gandil, M. H., & Sievertsen, H. H. (2023). *Playing the system: Address manipulation and access to schools*. arXiv. <https://arxiv.org/abs/2305.18949>
- Boone, S., Vlegels, J., & Kavadias, D. (2018). *Keuze van een secundaire school in de steden Antwerpen en Gent: factoren die de afstand tussen thuis en school beïnvloeden*. *Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid*, 4(5), 291–301. <https://www.jurisquare.be/nl/journal/torb/2017-4/keuze-van-een-secundaire-school-in-de-steden-antwerpen-en-gent-factoren-die-de-afstand-tussen-thuis-/index.html#page/295>
- Boudon, R. (2003). *Beyond Rational Choice Theory*. *Annual Review of Sociology*, 29, 1–21.
- Burgess, S., Greaves, E., Vignoles, A. & Wilson, D. (2014). *What Parent Want : School Preferences and School Choice*. *The Economic Journal*, Vol. 125, p. 1262-1289. <https://doi.org/10.1111/eoj.12153>
- Cantillon, E. (2009). *Regulating school choice in Brussels*. *Brussels Studies*, (32). <https://doi.org/10.4000/brussels.725>
- Cebolla, H., Martín, J. C., & Rodrigo, M. J. (2025). *Optimizing Engagement: Factors Influencing Family Participation in a Positive Parenting Program among Vulnerable*

Households with Young Children. Psychosocial Intervention, 34(1), 53–66.
<https://doi.org/10.5093/pi2025a5>

- Creten, H., Douterlungne, M., Verhaeghe, J., & De Vos, H. (2000). *Voor elk wat wils. Schoolkeuze in het basis- en secundair onderwijs*. HIVA – RUG, vakgroep Onderwijskunde.
- Danhier, J., & Devleeshouwer, P. (2016). *School choice and local embeddedness in Brussels: The neighbourhood effect assessed through administrative files*. Belgeo, (2).
<https://doi.org/10.4000/belgeo.18999>
- Depaepe, F., Fraine, B., & Simons, M. (2012). *Discussie: Naar een hervorming van het Vlaams secundair onderwijs: Overwegingen en aandachtspunten vanuit een Vlaams (onderzoeks)perspectief*. Pedagogische Studiën, 89(5).
<https://pedagogischestudien.nl/article/view/14298>
- Depraetere, N. (2018). Ouderbetrokkenheid in sociaal-etnisch gesegregeerde scholen. Een onderzoek naar het verband met welbevinden. Universiteit Gent.
- Dupriez, V., & Verhoeven, M. (2023). *School Desegregation Policies in Belgium*. ResearchGate.
https://www.researchgate.net/publication/372452409_School_Desegregation_Policies_in_Belgium
- Flikkema, L. R. (2024). *De invloed van de sociale omgeving op verwachtingen van de overgang naar de middelbare school van basisschoolleerlingen in groep 7 en 8*. Rijksuniversiteit Groningen.
- Godschalk, M. (2012). *Van het basisonderwijs naar de middelbare school: Een kwantitatief onderzoek naar het schoolkeuzegedrag van leerlingen en hun ouders* (Masterscriptie). Universiteit Utrecht.
<https://studenttheses.uu.nl/bitstream/handle/20.500.12932/12830/Volledig%20onderzoeksverslag%20%2023-11%20definitief.pdf>
- Goosen, K., & Boone, S. (2017). *Is dat iets voor mij, juf? Leerlingen versterken in het keuzeprocés van basis naar secundair*. Universiteit Gent.
<https://biblio.ugent.be/publication/8681740>
- Hawk, B. N., Wright, A., Julian, M. M., Rosas, J. M., Merz, E. C., & McCall, R. B. (2013). *Potential Selective Responding in a Parent Questionnaire Study of Post-Institutionalized Children*. Adoption quarterly, 16(2), 97–107.
<https://doi.org/10.1080/10926755.2013.787481>

- Lenel, E. (2010). *Gemengde scholen als hefboom voor succes? Mogelijkheden en limieten van twee Brusselse modellen*. Brussels Studies. <https://doi.org/10.4000/brussels.786>

- Lermytte, A. (2024). *Sociale ongelijkheid in leerkrachtenadvies bij de overgang naar het Vlaams secundair onderwijs: een exploratieve studie*. Pedagogische Studiën, 101(3), 338–362. <https://doi.org/10.59302/pfywg940>

- Lievens, J. (2019). *De vrijheid van onderwijs in België: Een vergelijkend onderzoek naar Vlaanderen en de Franse Gemeenschap*. Onderwijsraad. <https://www.onderwijsraad.nl/binaries/onderwijsraad/documenten/rapporten/2019/12/09/vrijheid-van-onderwijs-in-belgie/Onderzoeksrapport%2B-%2Bvrijheid%2Bvan%2Bonderwijs%2Bin%2BBelgie.pdf>

- Lievens, J., & Vernimmen, J. (2017). “Hier spreekt men Nederlands!” *Het Grondwettelijk Hof over de voorrangregeling voor Nederlandstaligen in het Brussels onderwijs*. Rechtskundig Weekblad, 81, 82–91.

- Netjes, J., van de Werfhorst, H., Karsten, S., & Bol, T. (2011). *Onderwijsstelsels en noncognitieve uitkomsten van het onderwijs: burgerschap, deviant gedrag en welzijn in landenvergelijkend perspectief*. Universiteit van Amsterdam.

- Nouwen, W., & Vandenbroucke, A. (2011). *Schoolkeuze en ervaringen met inschrijvingen bij etnisch-culturele minderheden in het gesegregeerde basisonderwijs*.

- Ponds, R., Van Ham, M., Marlet, G., Atlas voor gemeenten, & OTB – TU Delft. (2015). *Verschillen, ongelijkheid en segregatie – literatuurstudie*. Atlas voor Gemeenten. https://agendastad.nl/content/uploads/2015/06/Literatuurstudie_segregatie.pdf

- Pote, I., Gilbert-Doubell, L., Brims, L., Larbie, J., Stock, L., & Lewing, B. (2019). *Engaging Disadvantaged and Vulnerable Parents: An evidence review*. In Early Intervention Foundation. <https://www.eif.org.uk/report/engaging-disadvantaged-and-vulnerable-parents-an-evidence-review>

- Sierens, S. (2011). *Sociaal-etnische segregatie en desegregatiebeleid in het Vlaamse onderwijs*.

- Sovago, S., Oosterbeek, H., & van der Klaauw, B. (2019). *Oorzaken van schoolsegregatie in Amsterdam*. In *Gelijke kansen in de stad* (pp. 110–123). Amsterdam University Press.

- Stewart, T., Lucas-McLean, J., Jensen, I. L., Fetzko, C., Ho, B. & Segovia, S. (2010). *Family Voices. On Parental School Choice in Milwaukee: What can we learn from low-income families?* <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED531967.pdf>

- Sykes, B., Kuyper, H., & Musterd, S. (2011). *Meervoudige segregatie: buurtcompositie, schoolcompositie en onderwijsongelijkheid*. In J. Dronkers (Ed.), *Goede bedoelingen in het onderwijs: kansen en missers* (pp. 81–104). Amsterdam University Press. <http://www.oapen.org/download?type=document&docid=408872>

- Tate, K. (2010). *Online focusgroepgesprekken als methode van data verzamelen*. *Kwalon*, 40(2), 40–46.

- Ten Broeke, L., Bosveld, W. V., & Eijken, B. (2004). *Schoolkeuzemotieven: Onderzoek naar het schoolkeuzeproces van Amsterdamse ouders*.

- Van Canegem, T. (2024). *Titel Les*. Vrije Universiteit Brussel. Geraadpleegd via Canvas.

- Van Laethem, M., & Ermans, T. (2024). *Woon-schoolafstanden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest* (Focus nr. 72). Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA). https://bisa.brussels/sites/default/files/publication/documents/Focus-72_NLv2.pdf

- Van Praag, L., Verhoeven, M., Stevens, A. J. P., & Van Houtte, M. (2019). *Belgium: Cultural Versus Class Explanations for Ethnic Inequalities in Education in the Flemish and French Communities*. ResearchGate. https://www.researchgate.net/publication/374003090_Belgium_Cultural_Versus_Class_Explanations_for_Ethnic_Inequalities_in_Education_in_the_Flemish_and_French_Communities

- Van Thomme, S., Lagaert, S., Bradt, L., & Vakgroep Sociaal Werk & Sociale Pedagogiek Universiteit Gent. (2023). *Perspectieven van Brusselse jongeren op de vrijplaatsen in hun buurt* [Rapport]. https://www.vlaanderen.be/cjm/sites/default/files/2023-11/15112023_Rapport_Brussel_JOPv2.1.pdf

- Vander Stuyft, C. (2015). *Schoolkeuze voor het secundair onderwijs door de bril van de ouders: Een kwalitatief onderzoek*. (Masterproef). Universiteit Gent.

- Wouters, T., & Groenez, S. (2014). *De evolutie van schoolse segregatie in het Nederlandstalige onderwijs in België*. *Sociologos*, 35(3).

- Zulkarnain, A., & Zumbuehl, M. (2021). *Beschermen van gelijke toegang tot scholen*. Centraal Planbureau. <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Policy-Brief-Beschermen-van-gelijke-toegang-tot-scholen.pdf>

Extra bronnen

- Assema, M., Mesters, I., & Kok, G. (1992). *Het focusgroepinterview: een stappenplan*. Tijdschrift voor Sociale Gezondheidszorg, 70, 431–437.
- Fauquaunt, A. (2022). *Project overgang lager naar secundair. De stap naar het secundair onderwijs: een sprong in het (on)bekende?* Hogeschool Vives.
- Katholiek Onderwijs Vlaanderen. (2017). *De overgang van basis- naar secundair onderwijs: Een gedeelde verantwoordelijkheid*.
<https://api.katholiekonderwijs.vlaanderen/content/84540a6a-f4e7-459b-885a-8e3341756bda/attachments/In%20dialoog%202017-2018-5%20De%20overgang.pdf>
- OECD. (2022). OECD Economic Surveys: Belgium 2022. OECD Publishing.
<https://doi.org/10.1787/01c0a8f0-en>
- Onderwijsinspectie. (2018). *Technische rapportage onderwijskansen en segregatie*.
<https://www.onderwijsinspectie.nl/binaries/onderwijsinspectie/documenten/rapporten/2018/04/11/technische-rapporten-hoofdpijnen/TECHNISCH%2BRAPPORT%2BONDERWIJSKANSEN%2BEN%2BSEGREGATIE.pdf>
- PISA-onderzoek. <https://www.pisa.ugent.be/resultaten>

Wetgeving

Art. 24 Gw.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Vragenlijst uitgestuurd via Qualtrics, gebaseerd op gevaloriseerde vragenlijst van BSI + Informed Consent

Nederlands ▼

Beste ouder(s) of verzorger(s),

Uw kind gaat naar een school die gekozen is voor een onderzoek van de Vrije Universiteit Brussel. Wij vragen u om mee te doen door deze korte vragenlijst in te vullen. **Het doel van dit onderzoek** is om beter te begrijpen welke redenen en factoren belangrijk zijn bij het kiezen van een school voor de doorstroom van basis naar secundair onderwijs.

Deelname aan dit onderzoek is vrijwillig en u kunt te allen tijde stoppen met het invullen van de vragenlijst zonder gevolgen voor uw kind of uzelf. Uw antwoorden worden strikt vertrouwelijk behandeld en enkel gebruikt voor onderzoeksdoeleinden.

Het invullen van de enquête duurt ongeveer **5 minuten**. De gegevens die we verzamelen, zullen anoniem worden verwerkt en geanalyseerd.

Door verder te gaan met het invullen van de vragenlijst, geeft u aan dat u geïnformeerd bent over het doel van dit onderzoek, de vertrouwelijkheid van uw antwoorden en dat u akkoord gaat met deelname. Als u nog vragen heeft, kunt u contact opnemen met de studenten in dit onderzoek [anida.ademi@vub.be en sophie.marleen.g.vanhaverbeke@vub.be] of de promotor van dit onderzoek Prof. dr. Willegems [vicky.willegems@vub.be].

Alvast hartelijk dank voor uw tijd en hulp!

Anida en Sophie

Nederlands ▼

Bent u een

☐ verzorger

☐ vader

☐ voogd

☐ moeder

☐ zeg ik liever niet

☐ Andere:

Hoeveel kinderen zijn er in uw gezin?

Wat is het geboortejaar van uw kind(eren)?

(meerdere antwoorden zijn mogelijk)

☐ 2000

☐ 2001

☐ 2002

☐ 2003

☐ 2004

☐ 2005

☐ 2006

☐ 2007

☐ 2008

☐ 2009

☐ 2010

☐ 2011

☐ 2012

☐ 2013

☐ 2014

☐ 2015

☐ 2016

☐ 2017
☐ 2018
☐ 2019
☐ 2020
☐ 2021
☐ 2022
☐ 2023
☐ 2024
☐ 2025
☐ Andere:

Kreeg (één van) uw kind(eren) verhoogde zorg* in de lagere school?

**Verhoogde zorg betekent dat een kind extra hulp nodig heeft op school of thuis, bijvoorbeeld bij het leren, gedrag of door gezondheidsproblemen.*

☐ Nee
☐ Ja

Nederlands ▼

Wat is het hoogst behaalde diploma van de moeder van het kind?

☐ Geen onderwijs
☐ Diploma lager onderwijs (tot ongeveer 12 jaar)
☐ Diploma lager middelbaar onderwijs (tot ongeveer 15 jaar)
☐ Diploma hoger middelbaar onderwijs (tot ongeveer 18 jaar)
☐ Diploma hoger (niet) universitair onderwijs

Wat is het hoogst behaalde diploma van de vader van het kind?

☐ Geen onderwijs
☐ Diploma lager onderwijs (tot ongeveer 12 jaar)
☐ Diploma lager middelbaar onderwijs (tot ongeveer 15 jaar)
☐ Diploma hoger middelbaar onderwijs (tot ongeveer 18 jaar)
☐ Diploma hoger (niet) universitair onderwijs

Wie neemt thuis de meest ondersteunende rol op voor het begeleiden van schoolwerk?

☐ oma

☐ Andere:

☐ opa

☐ moeder

☐ broer

☐ verzorger

☐ externe begeleider

☐ voogd

☐ zus

☐ vader

Nederlands ▼

Op welke middelbare school zit uw kind?

Zat of zit één van de andere kinderen in het gezin in het middelbaar onderwijs?

☐ Nee

☐ Niet van toepassing (geen broers of zussen)

☐ Ja

Wat was voor u de belangrijkste reden om te kiezen voor deze middelbare school toen uw kind de overstap maakte vanuit de lagere school?

☐ Schoolpubliek

☐ Deze school is snel volzet

☐ Goed bereikbaar met het openbaar vervoer

☐ De grootte van de school

☐ Traditie (bijvoorbeeld dezelfde school als die waar zus/broer/ouders zitten/zaten)
☐ Zorg op school
☐ Deze school is de keuze van mijn kind
☐ Dicht bij huis of werk van ouders
☐ Zelfde scholengroep als basisschool
☐ Goede reputatie
☐ Het onderwijsnet
☐ Ligging van de school (stad of stadsrand)
☐ Deze school heeft zeker plaats voor mijn kind
☐ Veilige weg naar school
☐ Zelfde school als basisschool
☐ Kinderen van vrienden gaan er ook
☐ Het is een middenschool
☐ Er wordt een bepaalde studierichting aangeboden
☐ Het is een methodeschool
☐ Vrienden van zoon/dochter gaan er ook

Wat waren voor u de **10 belangrijkste** redenen om te kiezen voor deze middelbare school toen uw kind de overstap maakte vanuit de lagere school?

Rangschik van belangrijkste [1] naar helemaal niet belangrijk [10].

De redenen die u bij 11 - 20 plaatst, worden niet in rekening gebracht.

Er wordt een bepaalde studierichting aangeboden
Schoolpubliek
Zelfde school als basisschool
Deze school is snel volzet
Het is een middenschool
Ligging van de school (stad of stadsrand)
Zelfde scholengroep als basisschool
Het onderwijsnet
De grootte van de school
Traditie (bijvoorbeeld dezelfde school als die waar zus/broer/ouders zitten/zaten)
Goed bereikbaar met het openbaar vervoer
Veilige weg naar school

Kinderen van vrienden gaan er ook
Dicht bij huis of werk van ouders
Deze school heeft zeker plaats voor mijn kind
Deze school is de keuze van mijn kind
Goede reputatie
Vrienden van zoon/dochter gaan er ook
Het is een methodeschool
Zorg op school

Wie zijn mening was het belangrijkste in het kiezen van deze middelbare school?

Wat is voor u de belangrijkste reden om voor een studierichting te kiezen? (vanaf het 3de middelbaar)

- ☐ Het is een richting voor meisjes
- ☐ Deze richting is een goede voorbereiding op hogere studies
- ☐ Talenten van mijn kind
- ☐ Dit is de keuze van mijn kind
- ☐ Het is een richting voor jongens
- ☐ Advies CLB
- ☐ Advies van de school
- ☐ Prestaties van mijn kind
- ☐ Deze richting is een goede voorbereiding op een job
- ☐ Vrienden van mijn kind volgen die richting
- ☐ Een van de ouders heeft de richting gevolgd
- ☐ Zo hoog mogelijk starten
- ☐ Broer en/of zus heeft deze richting gevolgd
- ☐ Interesse van mijn kind
- ☐ Andere richtingen zijn te moeilijk

Wat zijn voor u de **10 belangrijkste** redenen om te kiezen voor een studierichting? (vanaf het 3de middelbaar)

Rangschik van belangrijkste [1] naar helemaal niet belangrijk [10].

De redenen die u bij 11 - 15 plaatst, worden niet in rekening gebracht.

Het is een richting voor jongens
Een van de ouders heeft de richting gevolgd
Broer en/of zus heeft deze richting gevolgd
Prestaties van mijn kind
Advies van de school
Vrienden van mijn kind volgen die richting
Interesse van mijn kind
Andere richtingen zijn te moeilijk
Talenten van mijn kind
Advies CLB
Zo hoog mogelijk starten
Het is een richting voor meisjes
Dit is de keuze van mijn kind
Deze richting is een goede voorbereiding op hogere studies
Deze richting is een goede voorbereiding op een job

Heeft u van iemand informatie gekregen toen uw kind de overstap maakte van de lagere school naar de middelbare school?

☐ Nee

☐ Ja

Via welke kanalen heeft u zelf informatie gezocht om een schoolkeuze te maken, toen uw kind de overstap maakte van de lagere naar de middelbare school?

(meerdere antwoorden zijn mogelijk)

☐	Opgezocht in een brochure
☐	Op een opendeurdag
☐	In een gesprek
☐	Op een infomoment
☐	Opgezocht op het internet
☐	Andere:

Heeft u voor uw kind een studieadvies gekregen op het einde van de lagere school?

☐	Nee
☐	Ja

Verwacht u dat uw kind het diploma secundair onderwijs op deze middelbare school zal behalen?

☐	Ja
☐	Waarschijnlijk
☐	Onzeker
☐	Onwaarschijnlijk
☐	Nee

Bijlage 2: Leidraad online focusgroep

Vraagroute online focusgroepen

Inleiding

1. Voorstellen + deelnemers bedanken

“Welkom allemaal. Wij zijn Anida en Sophie, studenten van de Educatieve master aan de VUB. We organiseren vanavond deze focusgroep in het kader van onze masterproef.”

“Eerst en vooral willen we jullie van harte bedanken voor jullie deelname.”

2. Doel van de focusgroep

“We gaan vanavond in gesprek over het schoolkeuzeprocess.”

“We willen namelijk beter begrijpen hoe ouders keuzes maken bij de overstap vanuit de lagere school naar het middelbaar. Wat vinden jullie belangrijk? Wat speelt allemaal mee in deze beslissing?”

3. Verloop + Wat gebeurt er met de info?

“Alles wat vanavond gezegd wordt, zullen wij anoniem behandelen. Jullie namen of die van jullie kinderen worden niet gebruikt in ons onderzoek.”

“Iedereen mag vrijuit spreken en het is ook de bedoeling dat iedereen elkaar laat uitspreken. Er zijn geen juiste of foute antwoorden.

Jullie deelnemers zijn de deskundigen, wij als gesprekleiders zijn dat niet. Wij zullen proberen om het gesprek zo vlot mogelijk te laten verlopen”

“Dit gesprek wordt opgenomen maar enkel voor onderzoeksdoeleinden en, zoals ik al zei, strikt vertrouwelijk gebruikt.”

“Het is nu 19:35. We proberen ten laatste om 20:45 uur af te ronden.”

“Benodigdheden: pen en papier”

4. Korte voorstelronde

“Om te beginnen, zouden we jullie willen vragen om jezelf kort even voor te stellen”

- Naam?
- Leeftijd kind (5de of 6de leerjaar)?

- Basisschool?

Kern

Eerste gedachten bij schoolkeuze

1. Wat komt er als eerste in u op als u denkt aan de overstap van uw kind naar de middelbare school?
2. Waar bent u allereerst informatie beginnen zoeken omtrent het maken van een schoolkeuze? (Bv. Op het internet, bij vrienden, bij scholen zelf...?)

Sorteervragen

3. Wat vindt u persoonlijk het belangrijkste bij het kiezen van een middelbare school voor uw kind?

(Alle ouders om beurt aan het woord laten)

--> doorvragen:

3a) Waarom is dat element/ die reden het belangrijkste voor u?

3b) Was dit van bij het begin het belangrijkste voor u?

3c) Zo niet, waardoor is dit vormgegeven?

3d) Wordt u hierin gesteund door mensen uit uw omgeving?

4. **Individueel**

Wat zijn voor u de belangrijkste redenen om te kiezen voor een middelbare school wanneer uw kind de overstap maakt vanuit de lagere school?

Maak een top 10.

Rangschik de elementen van (1) heel belangrijk naar (10) helemaal niet belangrijk

(Alle ouders om beurt aan het woord laten, bv: nu mag iedereen zijn top 5 zeggen)

--> doorvragen:

4a) Waarom zijn deze factoren de belangrijkste?

4b) Zijn er ouders die zeggen "voor mij is *die factor*, genoemd door persoon X, totaal niet belangrijk"?

5. Kom **nu als groep** overeen hoe jullie gezamenlijk deze factoren zouden rangschikken van (1) heel belangrijk naar (20) helemaal niet belangrijk.

--> doorvragen

5a) Waarom hebben jullie deze top 10 gekozen?

5b) Waarom plaatsen jullie *factor* als allerlaatste/ helemaal niet belangrijk?

Pedagogische

- Hoe bepalend is het niveau (doorstroomfinaliteit, dubbele finaliteit, arbeids-...)?

- In hoeverre speelt het studietoeraanbod of aanbod van bepaalde richtingen mee?
- Methodeschool vs. niet?

Rol van het kind

- In welke mate betrek je je kind bij de schoolkeuze?

Schoolcontext

Hoe belangrijk is de sfeer van een school?

- Hoe doorslaggevend is de veiligheid op een school?
- In hoeverre speelt de taal, achtergrond of diversiteit op school een rol in jouw beslissing?
- Hoe belangrijk is het dat je kind zich ergens thuis voelt qua cultuur of taal?

Ligging en schoolbestuur

- Hoe belangrijk is de locatie van de school? (Waarom? + enkel ligging of ook bereikbaarheid? + gepaard gaande met veiligheid of plek waar u wenst dat uw kind opgroeit?)
- School op dezelfde campus/ van zelfde scholengroep?

Afsluiting

- Heb je tips voor andere ouders die straks dezelfde keuze moeten maken?
- Wil iemand nog iets delen dat we niet besproken hebben?
- Ouders bedanken
- Vertellen wat er met resultaten zal gebeuren
- Eventueel ruimte voor informeel doorpraten (+ Q&A)

Bijlage 3: Transcriptie van focusgroep

De volledige transcriptie van het focusgesprek kan worden opgevraagd bij de auteurs van deze masterproef.

Biilage 4: Tabel 1: Demografische gegevens van wijken, zoals gerapporteerd door Wijkmonitoring (2023)

Code	Grondgebied	Aandeel andere landen (%) 2023	Aandeel van de rest Europa (zonder EU27) (%) 2023	Aandeel van Latijns-Amerika (%) 2023	Aandeel van Noord-Afrika (%) 2023	Totaal aantal vreemdelingen (Aantal personen) 2023
Gemiddelde getoonde gebieden		4	2	1	5	ND
Gewestelijk gemiddelde / Gewestelijke mediaan		3.81	2.31	0.86	3.24	ND
Totaal BHG		ND	ND	ND	ND	454601
Drempelwaarde		<200 inwoners	< 200 inwoners	<200 inwoners	< 200 inwoners	< 50 inwoners
21001	Anderlecht	4.96	1.92	0.75	4.59	43106
21012	Sint-Jans-Molenbeek	3.88	1.94	0.33	6.14	28557
21015	Schaarbeek	4.26	2.04	0.80	3.58	50004

BRONNEN:

Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium) (Rijksregister) BISA & Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium) (Rijksregister)